

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἀσκήσεων εἰς τὸ μάθημα τῆς Λειτουργικῆς οἱ φοιτηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης παρακολουθοῦν ἅπαξ τοῦ ἔτους τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας κατὰ τὸν ἀρμενικὸν λειτουργικὸν τύπον, εὐγενῶς διοργανουμένην εἰδικῶς δι' αὐτοὺς εἰς τὸν ἀρμενικὸν ναὸν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Ἀρμενικῆς Κοινότητος. Οὕτω δίδεται εἰς αὐτοὺς ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσουν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἀρχαιότατον καὶ χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν τελετουργικὴν του λαμπρότητα λειτουργικὸν τοῦτον τύπον εἰς τὴν κυριωτέραν αὐτοῦ ἔκφασιν, τὴν θείαν λειτουργίαν. Τὴν παρακολούθησιν ὁμως καὶ κατανόησιν τῆς λειτουργίας καθίστα δυσχερεστάτην ἡ ἄγνοια τῆς ἀρμενικῆς γλώσσης, ἡ δὲ χρήσις πολυγραφημένου διαγράμματος μόνις ἐβοήθει εἰς τὸν ἐν ὅλως ἀδραῖς γραμμαῖς προσανατολισμὸν εἰς τὴν πορείαν τῶν τελουμένων. Πρὸς κάλυψιν τῆς ἀνάγκης ταύτης ἐκδίδεται τὸ παρὸν τεύχος τῶν «Κειμένων Λειτουργικῆς», περιέχον τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἀρμενικὴν λειτουργίαν καὶ τὴν μετάφρασιν αὐτῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετεφράσθη ἡ ἀρμενικὴ λειτουργία ὑπὸ τοῦ *Δημητρίου Τζολακίδου* (Ἀκολουθία τῆς θείας λειτουργίας κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Ἀρμενικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888). Ἐτέρα ἑλληνικὴ μετάφρασις αὐτῆς ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ σχολάζοντος *μητροπολίτου Καισαρείας Ἀμβροσίου Σταυρινοῦ* εἰς τὸν Β' τόμον τοῦ ἔργου αὐτοῦ «Αἱ ἀρχαιόταται καὶ αἱ σύγχρονοι λειτουργίαι τῶν κυριωτέρων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν», ἐν Κωνσταντινουπόλει 1922, σελ. 105-176. Αἱ μεταφράσεις αὗται, παλαιαὶ καὶ δυσεύρετοι σήμερον, ἀπέτελεσαν τὴν ἀφετηρικὴν βάσιν διὰ τὴν ἐκπόνησιν νέας μεταφράσεως, φιλοπονηθείσης ὑπὸ τοῦ πανοσιολογιωτάτου

ἀρχιμανδρίτου (διδασκάλου) Κομιτὰς - Παρσέχ Ὀχανιάν, πτυχιούχου τῆς Ἀρμενικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Βυρητοῦ καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐφημερίου ἀπὸ δεκαετίας τῆς ἐνταῦθα Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας καὶ καλοῦ γνώστου τῆς ἀρμενικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Αὕτη, ἀναθεωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὑφηγητοῦ τῆς ἔδρας τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ φιλολόγου Βασιλείου Στογιάννου καὶ τοῦ γράφοντος, ἐλπίζομεν ὅτι ἀνταποκρίνεται ἀκριβέστερον εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ πρωτοτύπου κειμένου καὶ ἐξυπηρετεῖ καλλίτερον τῶν μνημονευθεισῶν παλαιότερων μεταφράσεων τὰς διδακτικὰς ἀνάγκας τοῦ μαθήματος τῆς Λειτουργικῆς. Τὸ ἐγχείρημα ἦτο δυσκολώτατον. Κατ' ἀρχὴν προετιμήθη ἡ χρῆσις ἀρχαῖζούσης γλώσσης, ἀναλόγου πρὸς τὴν γλώσσαν τῶν ἑλληνικῶν λειτουργικῶν κειμένων, εὐχαὶ ἐκ τῶν ὁποίων αὐτούσιοι ἢ κατόπιν ἐπεξεργασίας τινὸς ἔχουν περιληφθῆ εἰς τὴν ἀρμενικὴν λειτουργίαν. Ψαλμικὰ ἐξ ἄλλου καὶ ἄλλα ἀγιογραφικὰ κείμενα, ἐνσωματούμενα ἢ ἐμμέσως χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν συντακτῶν τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ὕμνων, ἔπρεπε νὰ παραμείνουν ὡς ἔχουν εἰς τὸ πρωτότυπον κείμενον διὰ νὰ εἶναι προφανῆς εἰς τοὺς μελετητὰς ἢ προέλευσις αὐτῶν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἐνῶ θὰ ἦτο εὐκταία δι' εὐρυτέραν μάλιστα χρῆσιν τῆς μεταφράσεως ἢ ἀπόδοσις αὐτῆς εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν, αὕτη ἐγένετο εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν γλώσσαν τῆς θείας λατρείας.

Εἰς κείμενα προερχόμενα ἐξ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου ὁ κίνδυνος ἦτο διπλοῦς. Ἡ δηλαδὴ νὰ παρασυρθῆ ὁ μεταφράζων ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου καὶ νὰ παραβλέψῃ τὰς ἰδιορρυθμίας, τὰς τροποποιήσεις ἢ τὰς εἰς ἀρχαιότερον τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου ὀφειλομένας παραλλαγὰς τοῦ ἀρμενικοῦ, ἢ ἀντιθέτως νὰ ἐπιζητῆ ἐξεζητημένους τύπους, ἀναζητῶν διαφορὰς ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει οὐσιαστικὴ συμφωνία εἰς τὰ κείμενα. Προσεπαθήσαμεν νὰ μείνῃ ἡ μετάφρασις εἰς τὴν μέσην ὀρθὴν ὁδόν.

Βιβλικὰ κείμενα, ὡς τὰ ἀναγνώσματα, ἡ Κυριακὴ προσευχὴ καὶ οἱ ψαλμοί, δὲν μετεφράσθησαν ἐκ τοῦ ἀρμενικοῦ,

ἀλλὰ παρενεβλήθησαν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐκδόσεων. Ἀντιθέτως μετεφράσθησαν ἐκ τοῦ ἄρμενικοῦ μεμονωμένοι στίχοι ψαλμικοὶ ἢ βιβλικάι ἀναφοραὶ εἰς τὰ κείμενα τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ὕμνων.

Τὰ κατὰ τὴν ἔνδυσιν τοῦ λειτουργοῦ, τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν πανηγυρικὴν ἄνοδον εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα, αἱ προπαρασκευαστικάι εὐχαὶ καὶ ἡ ἀκολουθία τῆς προθέσεως δὲν περιελήφθησαν εἰς τὸ μεταφρασθὲν κείμενον, ὡς στοιχεῖα νεώτερα καὶ εἰσαγωγικά εἰς τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας, ἡ ὁποία ἄρχεται, ὡς καὶ εἰς τὸν βυζαντινὸν λειτουργικὸν τύπον, διὰ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...». Περὶ αὐτῶν γίνεται ἐκτενὴς λόγος κατωτέρω, περιέχονται δὲ εἰς τὰς δύο ἑλληνικὰς μεταφράσεις, τοῦ Δ. Τζολακίδου (σελ. 1-17) καὶ Ἀ. Σταυρινοῦ (σελ. 105-127).

Κατὰ τὸ ἀκολουθούμενον εἰς τὰ «Κείμενα Λειτουργικῆς» σύστημα, ὡς βάσις διὰ τὴν παρουσίασιν τοῦ κειμένου ἐτέθη ἡ λειτουργία μιᾶς συγκεκριμένης ἡμέρας. Ἰδιαιτέρως προσεφέρετο πρὸς τοῦτο ἡ μεγάλη καὶ χαρακτηριστικὴ διὰ τὸν ἄρμενικὸν λειτουργικὸν τύπον ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων (6 Ἰανουαρίου), κατὰ τὴν ὁποίαν, συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην ἑορτολογικὴν παράδοσιν, ἑορτάζονται ὁμοῦ ἡ Γέννησις καὶ ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὴν περίοδον ἄλλως τε τῶν μεθεόρτων αὐτῆς παρακολουθοῦν συνήθως οἱ φοιτηταὶ τὴν ἄρμενικὴν λειτουργίαν. Τὰ προσιδιάζοντα εἰς τὴν ἑορτὴν αὐτὴν στοιχεῖα, εὐχαί, ὕμνοι, ἀναγνώσματα, δεήσεις καὶ ψαλμοί, ἐντάσσονται μὲν εἰς τὸ κείμενον, ἐκτυποῦνται ὁμως διὰ μικροτέρων τυπογραφικῶν στοιχείων. Οὕτω καθίσταται ἐμφανὴς ἡ θέσις καὶ ὁ τρόπος παρεμβολῆς τῶν κινητῶν στοιχείων καὶ τῶν ἄλλων ἡμερῶν τοῦ ἔτους.

Εἰς τὸ κείμενον τέλος παρενεβλήθησαν καὶ αἱ τυπικαὶ διατάξεις, ἐλευθέρως ὁμως καὶ ὅσον τὸ δυνατόν συντετμημένοι, μὴ εἰσερχόμενοι εἰς μικροτέρας σημασίας τελετουργικὰς λεπτομερείας, χωρὶς τοῦτο νὰ ἀφήνη κενὰ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς πορείας τῶν τελουμένων.

Ἡ ἔκδοσις αὕτη ἄς θεωρηθῇ ὡς μία μικρὰ προσφορὰ

τιμῆς καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς μας ἁρμενίους χριστιανούς, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς λειτουργίας ταύτης ἐπὶ αἰῶνας «καθαρῶς καὶ ὀρθοδόξως» (*Φωτίου Κωνσταντινουπόλεως, Ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς Πατριάρχας 2, Migne, PG 102, 724 A*) λατρεύουν τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν ἡμῶν, καὶ ὡς μία προσπάθεια γνωριμίας τῆς λατρείας αὐτῶν ὑφ' ἡμῶν, μετὰ τῶν ὁποίων κοινὰ πάθη καὶ κοινοὶ πόθοι μᾶς συνδέουν.

Ἡ θεία λειτουργία τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν κατωτέρω εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν, ἀποδίδεται εἰς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Ἀθανάσιον ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας. Ἐσωτερικὰ ὁμως τεκμήρια καταδεικνύουν ὅτι αὕτη, καίτοι κατὰ τὸ κεντρικόν της μέρος εἶναι παλαιοτάτη, δυναμένη νὰ ἀναχθῆ καὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ πατρὸς τούτου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συνεγράφη ὑπ' αὐτοῦ, διότι οὐδὲν στοιχεῖον ἀλεξανδρινὸν περιέχει. Ἀντιθέτως εἶναι ἔμφανῶς λειτουργία τῆς συρο-ἀντιοχειανῆς οἰκογενείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ ὁ ἁρμενικὸς λειτουργικὸς τύπος. Οὗτος ἀποτελεῖ ἐνδιάμεσον λειτουργικὴν μορφήν, τοποθετουμένην μεταξὺ δυτικοῦ συριακοῦ καὶ βυζαντινοῦ λειτουργικοῦ τύπου, συγγενεῦει δὲ ἀμέσως πρὸς τὴν λειτουργικὴν παράδοσιν τῆς Ἐξαρχίας τοῦ Πόντου, τῆς Ἐδέσσης τῆς Συρίας καὶ μάλιστα τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας. Ὁ μέγας ἱεραπόστολος καὶ ἐκχριστιανιστῆς τῆς Ἀρμενίας ἅγιος Γρηγόριος ὁ Φωτιστής, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται ἡ διαρρύθμισις τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀρμενίας, μετεστράφη εἰς τὸν χριστιανισμὸν εἰς τὴν Καισάρειαν καὶ ἐκεῖ βραδύτερον ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ Καισαρείας Λεοντίου (302). Εἶναι φυσικὸν ὅτι ὁ Γρηγόριος ἠκολούθησε τὴν λειτουργικὴν παράδοσιν τῆς Καισαρείας, εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὁποίας καὶ ὑπήγετο μέχρι τινὸς ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία. Παρὰ τὸν διοικητικὸν καί, ἐν συνεχείᾳ δογματικὸν χωρισμὸν ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ἁρμενικὴ λατρεία ἐξηκολούθησε νὰ δέχεται καὶ εἰς τοὺς ὑστέρους χρόνους λει-

τουργικὰς ἐπιδράσεις ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Συρίας καὶ δὴ καὶ τῶν Ἱεροσολύμων, βραδύτερον δέ, κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, καὶ ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς λατρείας. Ἡ πρὸς τὸν βυζαντινὸν μάλιστα λειτουργικὸν τύπον συγγένεια τῆς ἀρμενικῆς λατρείας εἶναι τοιαύτη, ὥστε ὑπὸ τινῶν, εἰ καὶ οὐχὶ ὀρθῶς, ὁ ἀρμενικὸς λειτουργικὸς τύπος ἐντάσσεται εἰς τὸν βυζαντινόν, μὴ θεωρούμενος ἀνεξάρτητος λειτουργικὸς τύπος, ἀλλὰ ἰδιόρρυθμος ἀρχαϊκὴ μορφή ἐκεῖνου. Ἀκριβῶς δὲ καὶ ἡ ἀρμενικὴ λειτουργία ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν παράδειγμα τῆς ἰδιορρυθμίας αὐτῆς, συνδυάζουσα ἀρχικὰς συρο - ἀντιοχειανὰς καὶ καππαδοκικὰς καταβολὰς πρὸς μεταγενεστεράς ἱεροσολυμιτικάς, βυζαντινὰς καὶ ρωμαϊκὰς ἐπιδράσεις καὶ ἀναχωνεύουσα αὐτὰς πρὸς ἰθαγενῆ παλαιὰ ἢ ὕστερα στοιχεῖα.

Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος ἡ λατρεία τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας ἐτελεῖτο εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἢ εἰς τὴν συριακὴν γλῶσσαν. Ἐπὶ καθολικοῦ Σαχάκ τοῦ Α' (387-439) ὁ Μεσρῶπ Μαστότς ἐπενόησε τὸ ἀρμενικὸν ἀλφάβητον καὶ μετεφράσθησαν ἡ ἀγία Γραφή καὶ τὰ λειτουργικὰ βιβλία ἀρμενιστί. Ἐκτοτε καὶ μέχρι σήμερον ἡ θεία λειτουργία τελεῖται εἰς τὴν κλασσικὴν ἀρμενικὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ ὁποία ἐν σχέσει πρὸς τὴν σήμερον λαλουμένην ἀρμενικὴν παρουσιάζει τὴν αὐτὴν περίπου συγγένειαν πρὸς ἐκείνην τῆς ἑλληνικῆς λειτουργικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ὀμιλουμένην.

Ἡ λειτουργία τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου εἶναι ἡ παλαιότερα καὶ ἡ μόνη σήμερον ἐν χρήσει λειτουργία τοῦ ἀρμενικοῦ λειτουργικοῦ τύπου. Αὕτη φαίνεται ὅτι καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦτο ἡ μόνη λειτουργία, ἡ ὁποία ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας, διὸ καὶ μόνη αὐτὴ δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἰθαγενῆς ἀρμενικῆς, ἀσχέτως ἂν ἱκανὰ τμήματα αὐτῆς προέρχονται ἐκ μεταφράσεως βυζαντινῶν ἢ συριακῶν πρωτοτύπων. Ἐκτὸς τῆς λειτουργίας ταύτης ὁ ἀρμενικὸς λειτουργικὸς τύπος ἐγνώρισε καὶ ἄλλας λειτουργίας, αἱ ὁποῖαι προῆλθον ἐκ μεταφράσεως ἑλληνικῶν ἢ συριακῶν

ἀναφορῶν, δὲν φαίνεται ὁμως νὰ ἐτέθησαν ὄλαι εἰς λειτουργικὴν χρῆσιν ἢ καὶ ἂν ἐχρησιμοποιήθησάν ποτε ἢ χρῆσις των ἦτο παροδικὴ καὶ περιορισμένη. Αὗται εἶναι ἡ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου, Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, δύο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, μία «καθημερινή» ἀποτελοῦσα μετάφρασιν τῆς ρωμαϊκῆς καὶ τέλος μία ἀκόμη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας, ἀρχαϊκωτέρα τῆς ἐν χρήσει.

Τῆς ἐν χρήσει λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ὑπάρχουν πολλαὶ ἐκδόσεις καὶ μεταφράσεις εἰς τὰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς γλῶσσας. Ἡ παροῦσα μετάφρασις ἐγένετο ἐκ τῆς ἐπισήμου ἐκδόσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων (1927). Ἐκ τῶν μεταφράσεων μνημονεύομεν τὰς εἰς τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν· *F. E. Brightman*, *Liturgies Eastern and Western*, τ. I, Oxford 1896, σελ. 412-457 καὶ *Τιρὰν Μερσογιάν*, μετὰ ἀρμενικοῦ κειμένου καὶ ἀγγλικῆς μεταφράσεως, N. York 1950. Εἰς τὴν γαλλικὴν· *Petit paroissien des Liturgies Orientales*, Harissa (Liban) 1941, σελ. 85-175. Εἰς τὴν γερμανικὴν· *S. Kagian*, *Die heilige Messliturgie nach dem armenisch - katholischen Ritus*, Wien 1935. Καὶ τὴν ἰταλικὴν· *G. Avedichian*, *Liturgia della messa Armena*, Venetia 1854.

Περὶ τοῦ ἀρμενικοῦ λειτουργικοῦ τύπου γενικῶς καὶ τῆς λειτουργίας εἰδικώτερον βλέπε· *F. C. Conybeare*, *Rituale Armenorum*, Oxford 1905, *I. H. Dalmais*, *Les liturgies d' Orient*, Paris 1959, *J. M. Hanssens*, *Institutiones liturgicae de ritibus orientalibus*, τ. II καὶ III, Roma 1930-1932, *A. G. Martimort*, *L' Église en prière*, Introduction à la Liturgie, Paris 1961, *A. Raes*, *Introductio in liturgiam orientalem*, Roma 1947, *Π. Τρεμπέλα*, *Λειτουργικοὶ τύποι Αἰγύπτου καὶ Ἀνατολῆς*, ἐν Ἀθήναις 1961, σελ. 370-377 καὶ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἀρμενικὴν λειτουργίαν Ἀ. Σταυρινοῦ, μν. ἔργον, σελ. 1-92.

Τῆς θείας λειτουργίας προηγούνται προπαρασκευαστικά ἰ πράξεις, παράλληλοι πρὸς τὸν «καιρὸν», τὴν ἔνδυσιν, τὴν χερνιβίαν καὶ τὴν προσκομιδὴν τῆς βυζαντινῆς λειτουργίας.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου ὁ ἱερεὺς, ζητήσας συγχώρησιν, ἀπέρχεται μετὰ τῶν διακόνων καὶ τῶν ἀκολουθῶν εἰς τὸ βορείως τοῦ ἱεροῦ βήματος σκευοφυλάκιον, ὅπου ἐνδύεται τὰ ἄμφια αὐτοῦ, ἐνῶ αὐτὸς μὲν ἀπαγγέλλει προπαρασκευαστικὰς εὐχὰς καὶ ψαλμικοὺς στίχους, οἱ δὲ ὑπηρετοῦντες ψάλλουν ὕμνους καὶ τὸν ρλα΄ ψαλμὸν («Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Δαβίδ...»). Τὰ πλεῖστα ἄμφια συμπίπτουν πρὸς τὰ βυζαντινά, μὲ τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουν καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφήν (στιχάριον, ἐπιτραχήλιον, ζώνη, ἐπιμάνικα, μανδύας - φελώνιον). Ἐπὶ πλέον περιβάλλεται τὴν ἐπωμίδα (περιλαίμιον), τὸ χειρόμακτρον (ἀρχαϊκὴν μορφήν ἐπιγονατίου), τὴν μίτραν καὶ εἰδικὰ χρυσοκέντητα σανδάλια (ἐμβάδας). Οἱ ἀρχιμανδρίται φοροῦν σταυρὸν καὶ κρατοῦν ποιμαντορικὴν ράβδον, ὁμοίαν πρὸς τὴν ἰδικὴν μας. Οἱ ἐπίσκοποι ἐπὶ πλέον φέρουν ὠμοφόριον καὶ παναγίαν (ἐγκόλπιον), ἐπιγονάτιον καὶ πιννοειδῆ μίτραν καὶ κρατοῦν ποιμαντορικὴν ράβδον ὁμοίαν πρὸς τὴν τῶν δυτικῶν. Οἱ διάκονοι καὶ ὑποδιάκονοι στιχάριον καὶ ὀράριον. Τὰ μέλη τοῦ χοροῦ καὶ οἱ ὑπηρετοῦντες στιχάρια.

Μετὰ τὴν ἔνδυσιν ὁ ἱερεὺς εἰσέρχεται ἐν πομπῇ εἰς τὸν σολέα, ὅπου νίπτει τὰς χεῖρας, ἀπαγγέλλων ἀντιφωνικῶς μετὰ τοῦ διακόνου τοὺς τελευταίους στίχους τοῦ κε΄ ψαλμοῦ («Νίψομαι ἐν ἀθύοις τὰς χεῖράς μου...») καὶ τινὰς εὐχὰς. Εἶτα ἀπαγγέλλεται ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν, σχεδὸν κατὰ λέξιν μετάφρασις τοῦ confiteor τῆς ρωμαϊκῆς λειτουργίας. Εἶτα ψάλλεται ὁ 4θ΄ ψαλμὸς («Ἄλαλάξατε τῷ Θεῷ πᾶσα ἡ γῆ...») καὶ ἀπαγγελιομένου κατ' ἀντιφωνίαν τοῦ μβ΄ ψαλμοῦ, στίχ. 4 ἐξ., ὁ ἱερεὺς ἀνέρχεται τὰς βαθμίδας τοῦ βήματος, θυμιώμενος ὑπὸ τοῦ διακόνου, σταθεῖς δὲ πρὸ τῆς ἁγίας τραπέζης ἀναπέμπει εὐχὴν καὶ προσκυνεῖ καὶ ἀσπάζεται αὐτήν. Τὸ μέγα βῆλον κλείεται

καί, ἐνῶ ὁ χορὸς ψάλλει μακρὸν ὕμνον, ὁ ἱερεὺς ἀναγνώσας τρεῖς προκαταρκτικὰς εὐχὰς, ἀπέρχεται εἰς τὴν βορείως τῆς ἀγίας τραπέζης πρόθεσιν, προθέτει τὸν ἄρτον εἰς τὸν δίσκον καὶ τὸν οἶνον εἰς τὸ ποτήριον, ἀπαγγέλλει τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως («Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον...») καὶ θέσας τὸν δίσκον ἐπὶ τοῦ ποτηρίου καλύπτει τὰ δῶρα διὰ τοῦ ἀέρος, ἀπαγγέλλων μετὰ τοῦ διακόνου ἀντιφωνικῶς τὸν ἑβ' ψαλμὸν («Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν...»). Εἶτα ἀπαγγέλλει τὴν ἐπὶ τοῦ θυμιάματος βυζαντινὴν εὐχὴν («Θυμιάμα σοι προσφέρομεν...»), θυμιᾷ τὰ δῶρα καί, ἀνοιχθέντος τοῦ βήλου, περιέρχεται τὸν ναὸν θυμιῶν αὐτὸν καὶ τὸν λαόν. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὸ θυσιαστήριον θυμιᾷ αὐτὸ καὶ προσκυνεῖ τρίς. Καὶ οὕτως ἄρχεται ἡ θεία λειτουργία.

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης περιγραφῆς τῶν προπαρασκευαστικῶν πράξεων διεφάνη καὶ ὁ ἀνωτέρω ἐπισημανθεὶς συμπληματικὸς χαρακτήρ τῆς ἀρμενικῆς λειτουργικῆς πράξεως, ἡ μίξις δηλαδὴ ἰθαγενῶν καὶ ξένων στοιχείων, εἰλημμένων ἐκ τῆς βυζαντινῆς καὶ ρωμαϊκῆς πράξεως, ὡς καὶ ἡ διατήρησις πολλῶν ἀρχαϊκῶν λειτουργικῶν ἐθίμων. Οὕτω π.χ. ἡ μετάθεσις τῆς προθέσεως πρὸ τῆς λειτουργίας ὀφείλεται ἀσφαλῶς εἰς ὑστέραν βυζαντινὴν ἐπίδρασιν. Ἐν ἀντιθέσει πάντως πρὸς τὴν νεωτέραν βυζαντινὴν πράξιν, αὕτη παρέμεινεν ἀπλουστάτη. Ἡ ἀπόθεσις τοῦ ἄρτου εἰς τὸ δισκάριον καὶ ἡ ἔκχυσις τοῦ οἴνου εἰς τὸ ποτήριον συνοδεύονται ὑπὸ τῶν φράσεων «Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ...» καὶ «Εἰς ἀνάμνησιν τῆς σωτηρίου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου...» καὶ οὐδὲν πλέον τούτων. Οὔτε μερίδες ἀγίων, οὔτε ζώντων καὶ τεθνεώτων προσφέρονται. Οἱ ἀρμένιοι, μόνοι ἐξ ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, χρησιμοποιοῦν διὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας ἄζυμον ἄρτον (ἐγκρυφίαν), εἴτε κατ' ἐπίδρασιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἴτε διότι προσέφερον τὸν ἄζυμον ἄρτον, τὸν ὁποῖον καὶ οἱ ἴδιοι ἐχρησιμοποιοῦν εἰς τὰς κοινὰς τραπέζας των. Μόνοι δ' ἐξ ἄλλου ἐκ τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀναμιγνύουν εἰς τὸν οἶνον τοῦ ἀγίου ποτηρίου ὕδωρ, εἴτε ἀντιδρῶν-

τες εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Ἐβιωνιτῶν, οἱ ὅποιοι προσέφερον εἰς τὴν θεῖαν εὐχαριστίαν μόνον ὕδωρ, εἴτε ἀκολουθοῦντες πάλιν τὰ ἔθιμα τῆς κοινῆς τραπέζης τοῦ τόπου τῶν.

Ἡ θεία λειτουργία ἄρχεται, κατὰ τὸν βυζαντινὸν τύπον, διὰ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...», ἐπακολουθοῦν δὲ αἱ τρεῖς εὐχαϊτῶν ἀντιφώνων τῆς βυζαντινῆς λειτουργίας καὶ ἡ εὐχή τῆς εἰσόδου. Ἐξ αὐτῶν ἡ πρώτη λέγεται ἐκφώνως, αἱ δὲ λοιπαὶ μυστικῶς. Τὰ ἀντίφωνα ὁμῶς ἔμειναν ὑπανάπτукτα. Ἄντ' αὐτῶν ψάλλονται δύο τροπάρια, ἐναλλασσόμενα κατὰ τὸ θέμα τῆς ἡμέρας. Τὰ ἐνταῦθα παρατιθέμενα, διὰ μικροτέρων στοιχείων, εἶναι τὰ τῶν Θεοφανείων.

Ἡ εἰσοδος ὁμοίως εἶναι ὑποτυπώδης, περιοριζομένη εἰς τὴν περὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν περιφορὰν καὶ τὴν ὕψωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς καὶ εἰς τὴν ψαλμωδίαν τοῦ τρισαγίου, τὸ ὅποιον ἔχει, ὡς καὶ εἰς τὸν βυζαντινὸν τύπον, χαρακτῆρα εἰσοδικοῦ. Τὸ τρισάγιον, ἐρμηνευόμενον κατὰ χριστολογικὴν ἔννοιαν, δέχεται, κατὰ τὸ θέμα τῆς δεσποτικῆς ἑορτῆς, τὴν ἀνάλογον προσθήκην («ὁ δι' ἡμᾶς σταυρωθεὶς», «ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν» κλπ.). Τὸ «ὁ τεχθεὶς καὶ ἐπιφανεὶς» εἶναι ἢ εἰς τὰ Θεοφάνεια προσιδιάζουσα προσθήκη κατὰ τὸν ἀρχαῖον διπλοῦν χαρακτῆρα τῆς ἑορτῆς αὐτῆς. Εἶναι γνωσταὶ αἱ θεολογικαὶ ἔριδες μεταξὺ ἀρμενίων καὶ ὀρθοδόξων περὶ τῆς προσθήκης τοῦ «ὁ δι' ἡμᾶς σταυρωθεὶς» εἰς τὸν τρισάγιον ὕμνον (βλ. *V. Janeras, Les byzantins et le Trisagion chistologique, ἐν «Miscellanea liturgica G. Lercaro», τ. 2, Roma 1967, σελ. 469-499*).

Ἐπακολουθεῖ ἡ ἐκτενὴς καὶ ἡ εὐχὴ αὐτῆς. Εἰς ταύτην πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ πρὸ τοῦ τρισαγίου συναπτὴ τῆς ἀρχαιοτέρας μορφῆς τῶν βυζαντινῶν λειτουργιῶν ἢ ἡ πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων ἐκτενῆς τῶν ἀνατολικῶν λειτουργικῶν τύπων, καίτοι αὕτη λέγεται ἐνταῦθα μετὰ τὴν ψαλμωδίαν τοῦ τρισαγίου καὶ συνδυάζει στοιχεῖα τῆς μετὰ τὸ εὐαγγέλιον βυζαντινῆς ἐκτενοῦς (εὐχὴ - ἐκφώνησις).

Τὰ ἀναγνώσματα εἶναι τρία: προφητεία - ἀπό-

στολος - εὐαγγέλιον. Κατ' ἐξαιρέσιν κατὰ τὰ Θεοφάνεια δὲν ἀναγινώσκειται προφητεία, διότι αὕτη οἶονεὶ μετατίθεται εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγιασμοῦ, ἡ ὁποία τελεῖται συναπτῶς πρὸς τὴν λειτουργίαν εἰς ἀνάμνησιν τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου. Ἐκ τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς ἀπεσπάσαμεν τὴν πρώτην προφητείαν μετὰ τοῦ ψαλμοῦ - προκειμένου αὐτῆς καὶ ἐθέσαμεν εἰς τὴν πρὸ τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος θέσιν τῆς διὰ τὴν φανῆ ἢ κανονικὴ διάρθρωσις τοῦ συστήματος τῶν ἀναγνωσμάτων. Τῆς προφητείας καὶ τοῦ ἀποστόλου προηγούνται προκείμενα - ψαλμοὶ καὶ τοῦ εὐαγγελίου ἀλληλουάριον. Ταῦτα παλαιότερον ἐψάλλοντο· σήμερον ἀπαγγέλλονται καὶ οἱ στίχοι τῶν ψαλμῶν περιορίζονται κατὰ περίστασιν.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ εὐαγγελίου προσφέρεται θυμίαμα. Γενικῶς ἡ χρῆσις θυμιάματος εἶναι σχεδὸν συνεχῆς εἰς τὴν ἄρμενικὴν λειτουργίαν.

Τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τοῦ διακόνου, συνοδεύοντος καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ εὐαγγελίου. Τοῦτο γίνεται καὶ εἰς τὸν λειτουργικὸν τύπον τοῦ Μαλαμπάρ κατὰ προφανῆ ρωμαϊκὴν ἐπίδρασιν. Τὸ νόημα τῆς ἀπαγγελίας τοῦ συμβόλου εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν εἶναι, ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, διδαχθεὶς διὰ τῆς ἀκροάσεως τῶν Γραφῶν τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, ἐκφράζει διὰ τοῦ συμβόλου τὴν θεοδίδακτον πίστιν του. Κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν αὐτοῦ οἱ πιστοὶ συνάπτουν τὰς παλάμας τῶν χειρῶν των εἰς δῆλωσιν ἐνότητος τῆς πίστεως. Τὸ σύμβολον εἶναι διάφορον τοῦ συμβόλου τῆς Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν θείαν λατρείαν ὑφ' ὅλων τῶν λειτουργικῶν τύπων. Κατὰ βάσιν τὸ κείμενον τοῦ συμβόλου εἶναι τὸ τῆς Νικαίας, περιέχει ὅμως καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ διατηρεῖ καὶ τοὺς ἀναθεματισμοὺς τοῦ συμβόλου τῆς Α'.

Μετὰ τὸ σύμβολον ἀκολουθεῖ νέα ἐκτενής, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνσωματοῦνται καὶ αἱ αἰτήσεις («Ἄγγε-

λον ειρήνης...» κλπ.), ὡς εἰς τὰς λειτουργίας τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν», τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, πιθανῶς δὲ καὶ τὴν βυζαντινὴν πρὸ τῆς μεταθέσεως αὐτῶν μετὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον.

Ἡ εὐχή τῆς κεφαλοκλισίας - εὐλογίας, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου μέρους τῆς λειτουργίας, προφανῶς συνεδέετο ἀρχικῶς πρὸς ἐπίθεσιν τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ἀποχωρούντων τῆς συνάξεως.

Εἰδικαὶ δεήσεις ὑπὲρ τῶν κατηχομένων, τῶν μετανοούντων κλπ. δὲν σώζονται. Λείψανον τούτων εἶναι ἢ εἰς τὴν σημερινὴν λειτουργίαν διατηρηθεῖσα ἀπόλυσις αὐτῶν.

Ἡ εἴσοδος τῶν δώρων, ἐπηρεασμένη ὀπωσδήποτε ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν πρᾶξιν, διατηρεῖ παραλλήλως ἀρχαιότερα καὶ νεώτερα στοιχεῖα. Οὕτως, ἐνῶ ὡς εἶδομεν ἢ πρόθεσις τῶν δώρων ἔχει μετατεθῆ ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τελεῖται πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας, ἡ λιτανευτικὴ μεταφορὰ των εἰς τὸ θυσιαστήριον ἔχει μὲν ἀρκετὴν ἐπισημότητα, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ὁποίαν προσέλαβεν εἰς τὸν βυζαντινὸν λειτουργικὸν τύπον. Μόνος ὁ διάκονος, κατὰ τὴν ἀρχαιότεραν τάξιν, φέρει τὰ δῶρα, ἐνῶ ὁ ἱερεὺς τὰ ὑποδέχεται παρὰ τὸ θυσιαστήριον. Ἡ λιτανεύσις των περιορίζεται πέριξ τῆς ἁγίας τραπέζης. Ἡ ψαλμωδία τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου, τοῦ ὁποίου τὸ κείμενον παρουσιάζει ἐνδιαφερούσας παραλλαγὰς (βλέπε *R. Taft, Évolution historique de la liturgie de saint Jean Chrysostome*, ἐν «Proche - Orient Chrétien», τ. 24 (1974), σελ. 9-12) γίνεται κατ' ἀντιφωνίαν ἐν συνδυασμῶ πρὸς ἄλλους καταλλήλους ψαλμικοὺς στίχους καὶ δὴ τοῦ πιθανῶς ἀρχαιότερου «χερουβικοῦ», τῶν στίχων δηλ. 7-10 τοῦ κγ' ψαλμοῦ («Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν...»). Ὁ ἱερεὺς ἀποβάλλει τὰς ἐμβάδας καὶ τὴν μίτραν, εἰς ἔνδειξιν ταπεινώσεως καὶ εὐλαβείας καὶ ἀναφέρει εὐχὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, τὸ «Οὐδεὶς ἄξιος...», καθ' ἣν ὥραν ὁ χορὸς ψάλλει τὴν «ἀγιο-

λογίαν», ὕμνον κατάλληλον τῇ ἡμέρᾳ (ὁ «Πλήθη ἀγγέλων...» εἶναι ὁ τῶν Θεοφανείων). Εἶτα ὑποδέχεται τὰ δῶρα καὶ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, νίπτει ἐκ νέου τὰς χεῖρας. Τὴν νέαν διακονικὴν συναπτὴν διαδέχεται εὐχή, δυναμένη νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς εὐχή προσκομιδῆς ἢ εὐχή τοῦ καταπετάσματος.

Ὁ ἀσπασμὸς μεταδίδεται εἰς ὅλους τοὺς ἐκκλησιαζομένους, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος.

Τὴν εὐχὴν τῆς ἀναφορᾶς διακρίνει λιτότης ὕφους καὶ ὑψηλὴ θεολογία. Εἰς τὴν εὐχὴν ὑπάρχουν αἱ συνήθεις καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λειτουργικοὺς τύπους, καὶ δὴ εἰς τὸν βυζαντινόν, παρεμβάσεις τοῦ λαοῦ. Ἐπὶ πλεόν αὕτη διακόπτεται ὑπὸ τριῶν θεολογικῶν ὕμνων.

Ἡ ἀπαγγελία τῶν διπτύχων προσλαμβάνει ἐξόχως πανηγυρικὸν καὶ συλλογικὸν χαρακτήρα διὰ τῆς ἀπαγγελίας καὶ ψαλμωδίας αὐτῶν ἐναλλάξ ὑπὸ τοῦ ἱερέως, τοῦ διακόνου, τῶν παρὰ τὸ θυσιαστήριον κληρικῶν καὶ τοῦ χοροῦ. Εἶναι δὲ ταῦτα ἰδιαιτέρως ἐκτενῆ, ὡς εἰς τὰς ἀρχαίας λειτουργίας Ἰακώβου καὶ Μάρκου, ἐνῶ εἰς τὰς βυζαντινὰς λειτουργίας, καὶ δὴ εἰς τὴν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἔχουν ἰσχυρῶς ἐξασθενήσει λόγῳ τῆς μετατοπίσεώς των εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς προθέσεως.

Τὴν Κυριακὴν προσευχὴν εἰσάγει διακονικὴ συναπτὴ, ἢ ὁποία συγχρόνως κατακλείει καὶ τὴν εὐχὴν τῆς ἀναφορᾶς, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνατολικοὺς λειτουργικοὺς τύπους. Μεταξὺ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν...» καὶ τῆς ἐκφωνήσεως αὐτοῦ παρεμβάλλεται ὁ λεγόμενος «ἐμβολισμός», ἢ ἐπανάληψις δηλαδὴ ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ τελευταίου αἰτήματος τῆς Κυριακῆς προσευχῆς. Τοῦτο ἀπαντᾶται εἰς ὅλας τὰς λειτουργίας πλὴν τῶν βυζαντινῶν.

Ἡ πρὸ τοῦ λαοῦ δευτέρα ὕψωσις τῶν δώρων εἰσήχθη μετὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα κατὰ λατινικὴν ἐπίδρασιν.

Ὁ διάκονος καὶ ὁ λαὸς κοινῶν ὑπ' ἀμφοτέρα τὰ εἶδη, ὄχι ὅμως ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ ποτηρίου οὔτε διὰ λαβίδος. Ὁ ἱερεὺς κρατεῖ καὶ διὰ τῶν δύο χειρῶν τὸ ποτήριον

καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ τὸν ἅγιον ἄρτον, ἐμβεβαπτισμένον εἰς τὸ τίμιον αἷμα. Διὰ τῶν δύο δακτύλων τῆς δεξιᾶς κόπτει μερίδα ἐξ αὐτοῦ καὶ τὴν ἀποθέτει εἰς τὸ στόμα τῶν κοινω-
νοῦντων.

Ἡ κατάλυσις τῶν ἁγίων γίνεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ ἱερέως ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη ἀποκαθίστανται κενὰ εἰς τὴν πρόθεσιν ὑπὸ τοῦ διακόνου. Μετὰ ταῦτα νίπτει τὰς χεῖρας καὶ φορεῖ τὰς ἐμβάδας καὶ τὴν μίτραν. Κατὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἱερέως καὶ κατὰ τὴν κατάλυσιν τῶν ἁγίων κλείεται τὸ μικρὸν καταπέτασμα.

Μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν («Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντας...») ἐπακολουθεῖ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ προλόγου τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου (α' 1-14) κατὰ ρωμαϊκὴν ἐπίδρασιν, ὁ ἀσπασμὸς τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἡ διανομὴ τοῦ (ἄζύμου) ἀντιδώρου. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον ἐπισυνάπτεται ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ, δι' ὃ καὶ παραλείπεται τὸ ἐν τῷ τέλει εὐαγγέλιον.

**Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
(ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ)**

ΕΝΑΡΞΙΣ - (ΑΝΤΙΦΩΝΑ)

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Λ. Τὸ τροπάριον

Θεοτόκε ἀνύμφευτε,* ἡ τὸν ἀναρχον Λόγον συλλαβοῦσα* καὶ τὸν ἀκατάληπτον Θεὸν γεννήσασα* καὶ τὸν ἀχώρητον βαστάσασα ἐν τῇ γαστρὶ σου,* αὐτῷ ἀδιαλείπτως πρέσβευε* ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Δ. Ἔτι δ' ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἄντιλαβοῦ, σῶσον καὶ ἐλέησον.

Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Εὐλογία καὶ δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τῷ Θεῷ προσκυνήσωμεν.

Λ. Ἐνώπιόν σου, Κύριε.

Ι. (ἐκφώνως) Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὗ τὸ κράτος ἀνείκαστον καὶ ἡ δόξα ἀκατάληπτος, οὗ τὸ ἔλεος ἀμέτρητον καὶ ὁ οἰκτιρισμὸς ἄπειρος· σύ, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς φιλανθρωπίας σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ

τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὸν ναόν σου τοῦτον τὸν ἅγιον καὶ ποιήσον μεθ' ἡμῶν καὶ τῶν συνευχομένων ἡμῖν πλούσια τὰ ἐλέη σου καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου· ὅτι σοὶ πρέπει δόξα, κράτος καὶ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· ἀμήν.

Λ. Τὸ τροπάριον

Τὴν ἁγίαν Θεοτόκον* ἐν ὕμνοις μεγαλύνωμεν.* Ὁ εὐαγγελιστὴς ἄγγελος* εὐαγγελίζεται τὸν Σωτῆρα,* τὸν γεννηθέντα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, λέγων· «Χαῖρε, κεχαριτωμένη,* ὅτι ὁ Κύριος τῶν κυρίων μετὰ σοῦ».

Ι. Τούτου ψαλλομένου, λέγει μυστικῶς τὰς εὐχὰς

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σῶσον τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου· τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας σου φύλαξον· ἁγιάσον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ ἡμᾶς δόξασον τῇ θεϊκῇ σου δυνάμει καὶ μὴ ἐγκαταλίπης ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. Ὅτι σοῦ ἐστὶν τὸ κράτος, ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ κοινῇ καὶ συμφώνως διδάξας πάντας ἡμᾶς προσεύχεσθαι, ὁ καὶ δυσὶ καὶ τρισὶ συμφωνοῦσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου τὰς αἰτήσεις παρέχειν ἐπαγγελιάμενος, σὺ καὶ νῦν τῶν δούλων σου τὰ αἰτήματα πρὸς τὸ συμφέρον πλήρωσον, χορηγῶν ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν τὴν αἰώνιον χαριζόμενος. Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος

Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ πρέπει δόξα, κράτος καὶ τιμὴ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ προσκυνῶν, ἐπιλέγει·

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταστήσας ἐν οὐρανοῖς τάγματα καὶ στρατιάς ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων εἰς λειτουργίαν τῆς σῆς δόξης, ποιήσον νῦν σὺν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων γενέσθαι, συλλειτουργούντων ἡμῖν καὶ συνδοξολογούντων τὴν σὴν ἀγαθότητα.

Δ. Εὐλόγησον, Κύριε.

I. Κρατῶν τὸ Εὐαγγέλιον, ἐκφωνεῖ·

“Ὅτι σοῦ ἐστὶ τὸ κράτος, ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ο ΤΡΙΣΑΓΙΟΣ ΥΜΝΟΣ

Δ. Λαμβάνων τὸ Εὐαγγέλιον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως καὶ ὑψῶν αὐτό, ἀσπάζεται τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ περιελθὼν αὐτήν, ἵσταται πρὸ αὐτῆς καὶ ἐκφωνεῖ·

Πρόσχωμεν.

Λ. Ψάλλει τὸν τρισάγιον ὕμνον

“Ἅγιος ὁ Θεός,* ἅγιος καὶ ἰσχυρός,* ἅγιος καὶ ἀθάνατος,* ὁ τεχθεὶς καὶ ἐπιφανείς,* ἐλέησον ἡμᾶς (γ’).

I. Τοῦτου ψαλλομένου, λέγει μυστικῶς τὴν εὐχὴν τοῦ τρισαγίου

“Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος καὶ τρισαγίῳ φωνῇ ὑπὸ τῶν σεραφίμ ἀνυμνούμε-

νος καὶ ὑπὸ τῶν χερουβὶμ δοξολογούμενος καὶ ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου δυνάμεως προσκυνούμενος, ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα, ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν καὶ παντί σου χαρίσματι κατακοσμήσας αὐτὸν καὶ διδάξας αἰτεῖν σοφίαν καὶ σύνεσιν καὶ μὴ παρορῶν τὸν ἁμαρτάνοντα, ἀλλὰ θέμενος αὐτῷ ἐπὶ σωτηρίᾳ μετένοιαν, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ στῆναι κατ' ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου καὶ τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν καὶ δοξολογίαν σοὶ προσάγειν· σύ, Κύριε, πρόσδεξαι καὶ ἐκ στόματος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸν τρισάγιον αἶνον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου· ἄφες ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον· ἁγίασον τὴν ψυχὴν, τὸν νοῦν καὶ τὰ σώματα ἡμῶν καὶ παράσχου ἡμῖν ἐν ὁσιότητι λατρεύειν σοὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου, τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων. "Ὅτι ἅγιος εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ πρέπει δόξα, κράτος καὶ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Η ΕΚΤΕΝΗΣ

- Δ. Ἐτι δ' ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Λ. Κύριε, ἐλέησον.
Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ

εὐσταθείας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ πάντων τῶν ἁγίων καὶ ὀρθοδόξων ἐπι-
σκοπῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (δεῖνος), ζωῆς
καὶ σωτηρίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου δεη-
θῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν διδασκάλων, ἱερέων, διακόνων, ψαλ-
τῶν καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκ-
κλησίας παιδῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, θεοφιλῶν ἡγε-
μόνων, στρατηγῶν καὶ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν τοῦ
Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν ἀναπαυσαμένων ψυχῶν τῶν ἐν ἀλη-
θεῖ καὶ ὀρθοδόξῳ πίστει ἐν Χριστῷ κεκοιμημέ-
νων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

Δ. Ἔτι δὲ ὑπὲρ τῆς ἐνότητος τῆς ἀληθοῦς καὶ ἁγίας
ἡμῶν πίστεως τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους Κυρίῳ τῷ Θεῷ τῷ παν-
τοκράτορι παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε, παρατιθέμεθα.

Δ. Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, κατὰ τὸ

μέγα ἔλεός σου. Εἴπωμεν πάντες ἐν ὁμονοίᾳ·
Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Ι. Τῶν διακονικῶν λεγομένων, λέγει μυστικῶς τὴν εὐχὴν·

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὴν ἐκτενῆ ταύτην ἰκε-
σίαν πρόσδεξαι παρὰ τῶν σῶν δούλων καὶ ἐλέη-
σον κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου· τοὺς οἰκτιρμούς σου
ἀπόστειλον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν
σου, τὸν ἀπεκδεχόμενον τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον
ἔλεος.

Δ. Εὐλόγησον, Κύριε.

Ι. (ἐκφώνως) "Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς
ὑπάρχεις καὶ σοὶ πρέπει δόξα, κράτος καὶ τιμὴ,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Μετὰ τὰς εὐχὰς ὁ ἱερεὺς κάθηται εἰς τὸ σύνθρονον, ὁ
δὲ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει [τὴν προφητείαν καὶ] τὸν
ἀπόστολον

Α. Τὸ προκείμενον τῆς προφητείας. Ψαλμὸς κη'

Ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα.

Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόν-
τησε, Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν.

Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ, υἱοὶ Θεοῦ.

Καὶ ἀναγινώσκει τὴν προφητείαν (Ἑσ. ιβ' 3-6)

Ἐκ τοῦ προφήτου Ἑσαίου τὸ ἀνάγνωσμα.

Τάδε λέγει Κύριος· Ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης
ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου. Καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ·
Ἵμνεῖτε τὸν Κύριον, βοᾶτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀναγγεῖλατε
ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἔνδοξα αὐτοῦ· μιμνήσκεσθε, ὅτι ὑψώθη

τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὑμνήσατε τὸ ὄνομα Κυρίου, ὅτι ὑψηλὰ ἐποίησεν ἀναγγεῖλατε ταῦτα ἐν πάσῃ τῇ γῆ. Ἀγαλλιᾶσθε καὶ εὐφραίνεσθε, οἱ κατοικοῦντες Σιών, ὅτι ὑψώθη ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ ἐν μέσῳ αὐτῆς.

Α. Τὸ προκείμενον τοῦ ἀποστόλου. Ψαλμὸς β'

Κύριος εἶπε πρὸς με· Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

Ἵνατί ἐφρούραζαν ἔθνη;

Καὶ ἀναγινώσκει τὸν ἀπόστολον (Τίτ. β' 11-15)

Ἐκ τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς ἵνα, ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθάρισις ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδεὶς σου περιφρανεῖτω.

Λ. Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα.

Α. Σήμερον ἐγεννήθη ὁ ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ τῶν αἰώνων Υἱός, Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαυίδ.

Ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου· ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε.

Δ. Ἀλληλούϊα. Ὁρθοί.

Ι. Ἐγειρόμενος καὶ εὐλογῶν τὸν λαόν, λέγει·

Εἰρήνη πᾶσι.

Λ. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Δ. Μετὰ φόβου ἀκούσωμεν.

Ἐκ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ,
τὸ κατὰ Ματθαῖον.

Λ. Δόξα σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Δ. Πρόσχωμεν.

Λ. Λέγει ὁ Θεός.

Δ. Ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον (Ματθ. α' 18-25)

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὗρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου. Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου, τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν ἁγίου. Τέξεται δὲ υἷόν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ ὄλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· «Ἴδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἷόν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ», ὃ ἐστι μεθερμηνευόμενον «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός». Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως οὗ ἔτεκεν τὸν υἷόν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Λ. Δόξα σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Δ. Στρεφόμενος πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὑψῶν τὸ Εὐαγγέλιον,
ἐκφωνεῖ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως

Πιστεύομεν εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, παντο-

κράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν καὶ ἀοράτων. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ Θεοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τοὔτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα καὶ οὐ ποιηθέντα, ἐκ τῆς αὐτῆς φύσεως τοῦ Πατρὸς, δι' οὗ ἐγένετο πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁρατά τε καὶ ἀόρατα. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, γεννηθέντα τελείως ἐκ Μαρίας τῆς ἁγίας παρθένου διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ λαβόντα σῶμα, ψυχὴν καὶ νοῦν καὶ πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀληθεία καὶ οὐ δοκῆσει. Τὸν παθόντα, σταυρωθέντα, ταφέντα, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς τῷ αὐτῷ σώματι, καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ἐλευσόμενον τῷ αὐτῷ σώματι καὶ τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. Πιστεύομεν καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ἄκτιστον καὶ τὸ τέλειον, τὸ λαλήσαν ἐν τῷ νόμῳ καὶ τοῖς προφήταις καὶ τῷ εὐαγγελίῳ, τὸ καταβάν εἰς τὸν Ἰορδάνην, τὸ κηρύξαν τοῖς ἀποστόλοις καὶ οἰκῆσαν ἐν τοῖς ἁγίοις. Πιστεύομεν εἰς μίαν μόνην καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, εἰς ἓν βάπτισμα, εἰς μετάνοιαν, εἰς ἐξιλασμὸν καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν, εἰς κρίσιν αἰώνιον

καὶ Κύριε, παρανέμειτα.

ψυχῶν καὶ σωμάτων, εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν ὁ Υἱὸς ἢ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἢ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένοντο ἢ ἐξ ἑτέρας οὐσίας φάσκουσι γεγονέναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἢ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ ὅτι τρεπτοὺς ἢ ἀλλοιωτοὺς εἶναι, τοὺς τοιούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἀγία Ἐκκλησία.

Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Παραλαμβάνει ἐκ τοῦ διακόνου τὸ Εὐαγγέλιον, ἀσπάζεται αὐτὸ καὶ ἀποθέτων ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης, λέγει ἐκφώνως τὴν προσθήκην τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ·

Ἡμεῖς δὲ δοξάσωμεν τὸν πρὸ αἰώνων, προσκυνοῦντες τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ μίαν Θεότητα, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΕΚΤΕΝΗΣ - ΑΙΤΗΣΕΙΣ

Δ. Ἔτι δ' ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἔτι δὲ μετὰ πίστεως δεηθῶμεν καὶ αἰτησώμεθα παρὰ τοῦ Κυρίου, Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ τῆς λατρείας καὶ τῶν προσευχῶν, ὅπως ἀποδοχῆς ἀξίους ποιήσῃ ἡμᾶς, ἐπακούσῃ Κύριος τῆς φωνῆς τῆς δεήσεως ἡμῶν, δέξηται τὰς αἰτήσεις τῶν καρδιῶν

ἡμῶν, ἀφήση τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἐλεήσει ἡμᾶς.

Ὅπως αἱ προσευχαὶ ἡμῶν καὶ αἱ αἰτήσεις ἐν πάσῃ ὥρᾳ εἰσέλθωσιν ἐνώπιον τῆς μεγαλοσύνης αὐτοῦ.

Ὅπως δῶ ἡμῖν ἐν ὁμονοίᾳ μιᾶς πίστεως καὶ ἐν δικαιοσύνῃ προκόπτειν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, ἵνα ἡ χάρις τοῦ ἐλέους αὐτοῦ γένηται ἐφ' ἡμᾶς.

Κύριος ὁ παντοκράτωρ σώσαι καὶ ἐλεήσει.

Λ. Σῶσον, Κύριε.

Δ. Τὴν ὥραν ταύτην τῆς ἁγίας θυσίας καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐν εἰρήνῃ διελθεῖν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Ἄγγελον εἰρήνης, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Ἰλασμὸν καὶ ἄφεσιν τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τὴν διὰ τοῦ ἁγίου σταυροῦ κραταιὰν καὶ ἰσχυρὰν δύναμιν εἰς βοήθειαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Ἐπι δὲ ὑπὲρ τῆς ἐνότητος τῆς ἀληθοῦς καὶ ἁγίας ἡμῶν πίστεως τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους Κυρίῳ τῷ Θεῷ τῷ παντοκράτορι παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε, παρατιθέμεθα.

Δ. Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. Εἴπωμεν πάντες ἐν ὁμονοίᾳ·

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Ι. Τῶν διακονικῶν τούτων λεγομένων, λέγει μυστικῶς τὴν εὐχήν·

Κύριε ἡμῶν καὶ Σωτὴρ Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ μέγας ἐν ἐλέει καὶ δαφιλῆς ἐν δωρήμασι τῆς σῆς ἀγαθότητος, ὁ οἰκεία βουλήσει ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ὑπομείνας τὰς τοῦ σταυροῦ βασάνους καὶ τὸν θάνατον ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν, ὁ δαφιλῶς δωρησάμενος τὰς δωρεὰς τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῖς μακαρίοις ἀποστόλοις, ποιήσον καὶ ἡμᾶς κοινωνούς, Κύριε, δεόμεθά σου, τῶν θείων δώρων σου, τῆς ἀφέσεως τῶν παραπτωμάτων καὶ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. (ἐκφώνως) Ὅπως ἄξιοι γενώμεθα εὐχαρίστως δοξάζειν σε σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι.

Λ. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Δ. Τῷ Θεῷ προσκυνήσωμεν.

Λ. Ἐνώπιόν σου, Κύριε.

Ι. (ἐκφώνως) Ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ, Χριστέ Σωτὴρ ἡμῶν, τῇ ὑπερεχούσῃ πάντα νοῦν καὶ λόγον ἐνίσχυσον ἡμᾶς καὶ ἀπτοήτους διατήρησον ἀπὸ παντὸς κακοῦ· κατάταξον ἡμᾶς μετὰ τῶν ἀληθῶς λατρευόντων σοι, τῶν ἐν πνεύματι καὶ ἐν

ἀληθεία προσκυνούντων σε. Ὅτι τῇ παναγία
Τριάδι πρέπει δόξα, κράτος καὶ τιμή, νῦν καὶ
αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εὐλογητὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός·
ἀμήν.

Δ. Εὐλόγησον, Κύριε.

Ι. Εὐλογῶν, λέγει·

Κύριος ὁ Θεὸς εὐλογήσαι πάντας ἡμᾶς.

Λ. Ἀμήν.

ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

Δ. Μή τις τῶν κατηχουμένων, μή τις τῶν μὴ ὀρθοτο-
μούντων τῇ πίστει καὶ μή τις τῶν μετανοούντων
καὶ τῶν ἀκαθάρτων προσελθῆτω τῷ θείῳ μυσ-
στηρίῳ.

Ἡ ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΩΝ ΔΩΡΩΝ (ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗ)

Τούτων λεγομένων, ὁ λειτουργὸς ἀποβάλλει τὴν μί-
τραν καὶ τὰς ἐμβάδας, ἐὰν δ' ἢ ἐπίσκοπος καὶ τὸ ὠμοφό-
ριον αὐτοῦ

Λ. Σῶμα Κυρίου καὶ αἷμα Σωτῆρος πρόκειται·*
αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἀοράτως ὑμνοῦσι* καὶ
ἀκαταπαύστῳ φωνῇ λέγουσιν·* Ἅγιος, ἅγιος,
ἅγιος, Κύριος τῶν δυνάμεων.

Δ. Ψάλατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ψαλμῶδοί, ἐν
φωνῇ ἡδεῖα ὧδᾶς πνευματικᾶς.

Λ. Τὸ τροπάριον («ἀγιολογία»)

Πλήθη ἀγγέλων* καὶ ἐπουρανίων δυνάμεων* κατελθόν-

τα ἐκ τῶν οὐρανῶν* μετὰ τοῦ μονογενοῦς βασιλέως,* ὕμνουν καὶ ἔλεγον.* Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.* Εἶπω-
μεν πάντες.* Χάρητε, οἱ οὐρανοί,* ἀγαλλιᾶσθω τὰ θεμέ-
λια τοῦ σύμπαντος,* ὅτι ὁ αἰώνιος Θεὸς* ὤφθη ἐπὶ τῆς
γῆς* καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη,* ἵνα σώσῃ τὰς
ψυχὰς ἡμῶν.

I. Τούτων ψαλλομένων, ὁ ἱερεὺς εὐχεται μυστικῶς·

Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων τοῖς σαρκικοῖς
πάθεσι καὶ ἐπιθυμίαις προσέρχεσθαι τῷ θυσια-
στηρίῳ σου καὶ διακονεῖν τῇ βασιλικῇ σου δόξῃ·
τὸ γὰρ λατρεύειν σοι μέγα καὶ φοβερόν καὶ αὐ-
ταῖς ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσιν· ἀλλὰ τῇ ἀμετρή-
τῳ ἀγαθότητί σου, ἀπερίγραπτε Λόγε τοῦ Πατρὸς,
γέγονας ἄνθρωπος καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ὡφθης
καὶ ὡς δεσπότης τῶν ἀπάντων τῆς λειτουργι-
κῆς ταύτης καὶ ἀναιμάκτου θυσίας τὴν ἱερουρ-
γίαν παρέδωκας ἡμῖν. Σὺ γὰρ εἶ Κύριος ὁ Θεὸς ἡ-
μῶν, ὁ δεσπότης τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων,
ὁ ἐπὶ θρόνου χερουβικοῦ καθήμενος, ὁ Κύριος
τῶν σεραφίμ καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι μόνος
ἅγιος εἶ καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος. Σοῦ δέο-
μαι τοῦ μόνου ἀγαθοῦ καὶ εὐηκόου· Ἐπίβλεψον
ἐπ' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀχρεῖον δοῦλόν σου
καὶ καθάρισόν μου τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν ἀπὸ
παντὸς μολυσμοῦ πονηροῦ καὶ ἰκάνωσόν με, τῇ
δυνάμει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, ἐνδεδυμένον
τὴν τῆς ἱερατείας χάριν, παραστῆναι τῇ ἀγία
σου ταύτῃ τραπέζῃ καὶ ἱεουργῆσαι τὸ ἄχραν-
τόν σου σῶμα καὶ τὸ τίμιόν σου αἷμα. Σοί, κλί-
νας τὸν ἑμαυτοῦ αὐχένα, ἐπεύχομαι· Μὴ ἀποστρέ-

ψης τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ καὶ μὴ ἀποδοκιμάσης με ἐκ παίδων σου, ἀλλ' ἀξιώσον προσενηθῆναί σοι τὰ δῶρα ταῦτα ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου. Σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος καὶ διαδιδόμενος, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν προσφέρομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· ἀμήν.

Δ. Τῆς εὐχῆς ταύτης λεγομένης, παραλαμβάνει τὰ δῶρα ἐκ τῆς προθέσεως καὶ φέρων αὐτὰ ἐν πομπῇ διὰ τοῦ ὄπισθεν μέρους τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγει·

Ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ.

Λ. Ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ.

Δ. Οἱ τὰ χερουβίμ.

Λ. Μυστικῶς εἰκονιζόμεθα.

Δ. Ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγει·

Ὅδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολάς.

Λ. Καὶ τῇ ζωοποιῷ Τριάδι* τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάγομεν.

Δ. Ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγει·

Ὁ Θεὸς ἀπὸ νότου ἤξει καὶ ὁ ἅγιος ἐξ ὄρους Φαράν.

Λ. Παντός βιοτικοῦ ἔργου* πόρρω ἀποθεμένου.

Δ. Ὅταν ἔλθῃ ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ὑψῶν τὰ δῶρα, λέγει.

Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Ι. Θυμιῶν τὰ δῶρα, λέγει·

Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ.

Λ. Ἴνα τὸν βασιλέα* τῶν ὅλων ὑποδεξώμεθα.

Δ. Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Ι. Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης καὶ Κύριος τῶν δυνάμεων;

Λ. Καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων μεγαλοπρεπῶς* φέροντες τάξιν δωροφοροῦμεν.

Δ. Αὐτός ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Ι. Λαμβάνων τὰ δῶρα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ διακόνου καὶ εὐλογῶν δι' αὐτῶν τὸν λαόν, λέγει·

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Λ. Ἀλληλούϊα.

Ι. Ἀποθέτει τὰ τίμια δῶρα ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, θυμιᾷ αὐτὰ καὶ νίπτων τὰς χεῖρας, λέγει ἡσύχως·

Νίψομαι ἐν ἁθώοις τὰς χεῖράς μου καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε.

Δ. Ἐτι δ' ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἔτι δὲ μετὰ πίστεως καὶ ἀγιότητος στῶμεν μετὰ φόβου ἐν προσευχαῖς ἐνώπιον τῆς ἁγίας τραπέζης τοῦ Θεοῦ· μὴ ἐν πονηρᾷ συνειδήσει καὶ σκανδάλοις, μὴ ἐν δολιότητι καὶ πονηρίαις, μὴ ἐν προσχήμασι καὶ ἀπάταις, μὴ ἐν διψυχία καὶ ὀλιγοπιστία, ἀλλ' ἐν ὀρθότητι ἤθους καὶ ἀπλότητι νοός, ἐν ἀγαθότητι καρδίας καὶ τελείᾳ πίστει, ἀφθονοῦντες ἐν ἀγάπῃ, πεπληρωμένοι παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ, στῶμεν ἐν προσευχαῖς ἐνώπιον τῆς ἁγίας τραπέζης τοῦ Θεοῦ, ἵνα εὐρωμεν τὴν χάριν τοῦ ἐλέους αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀποκαλύψεως καὶ ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Σώσαι καὶ ἐλέησαι.

Λ. Σῶσον, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

Ι. Τῶν διακονικῶν λεγομένων, λέγει μυστικῶς τὴν εὐχὴν·

Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων καὶ ποιητὴς πάντων τῶν ὄντων, ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὰ πάντα εἰς τὸ εἶναι παραγαγών, ὁ τὴν χοϊκὴν ἡμῶν φύσιν τιμήσας φιλανθρώπως, ἔταξας ἡμᾶς ὑπηρέτας τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀκαταλήπτου τούτου μυστηρίου καὶ σοὶ προσάγομεν τὴν θυσίαν· σὺ οὖν, Κύριε, πρόσδεξαι τὴν παρ' ἡμῶν πρόθεσιν ταύτην καὶ τελείωσον αὐτὴν εἰς μυστήριον τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου· χάρισαι φάρμακον ἐξιλαστήριον τῶν ἁμαρτημάτων τοῖς γενομένοις τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Ἀποκαλύπτων ἐν μέρει τὰ ἅγια, ἐκφωνεῖ·

Χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν
καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ τῷ
Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι πρέπει δόξα, κρά-
τος καὶ τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ο ΑΣΠΑΣΜΟΣ

Ι. Εἰρήνην πᾶσι.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τῷ Κυρίῳ προσκυνήσωμεν.

Λ. Ἐνώπιόν σου, Κύριε.

Δ. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Οἱ μὴ δυνάμενοι κοινωνῆσαι τῶν θείων μυ-
στηρίων, ἐξέλθετε τῶν θυρῶν καὶ προσεύξασθε.

**Λ. Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν ἐπεφάνη* ὁ ὢν
Θεὸς ἐκαθέσθη ἐνταῦθα* φωνὴ τῆς εἰρήνης ἠκού-
σθη,* ἐντελλομένη τὸν ἅγιον ἀσπασμόν* ἡ Ἐκ-
κλησία ἐγένετο ἐν σῶμα* ὁ ἀσπασμὸς ἐδόθη
ὡς σύνδεσμος τελειότητος* ἡ ἔχθρα ἀπεμακρύν-
θη* ἡ ἀγάπη διεσπάρη τοῖς πᾶσι.* Διό, ὑμεῖς
οἱ διακονοῦντες,* ὑψοῦντες τὴν φωνὴν ὑμῶν,*
αἰνέσατε ἐν ἐνὶ στόματι τὴν μίαν Θεότητα,* τὴν
ὑπὸ τῶν σεραφίμ ἁγιαζομένην.**

Τούτων ψαλλομένων οἱ ἐν τῷ ἱερῷ ὑπηρετοῦντες ἀ-
σπάζονται τὴν χεῖρα τοῦ ἱερέως, εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, κα-
τελθὼν τοῦ βήματος, μεταδίδει τὸν ἀσπασμόν εἰς τὸν
πρῶτον τοῦ χοροῦ, εἰς δὲ πάλιν τοῦ χοροῦ εἰς τὸν λαὸν
καὶ μεταδίδεται ὁ ἀσπασμὸς εἰς πάντας τοὺς ἐκκλησιαζο-
μένους.

Λ. Κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς προσθέτει

Οἱ μετὰ πίστεως πρὸ τῆς ἁγίας βασιλικῆς τραπέζης ἐστῶτες, ἴδετε Χριστὸν τὸν βασιλέα καθήμενον καὶ κυκλούμενον ὑπὸ τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων.

- Λ. Αἴρομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς* καὶ ἰκετεύομεν, λέγοντες* Μὴ μνησθῆς τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν,* ἀλλὰ τοῖς οἰκτιρμοῖς σου ἰλάσθητι.* μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων σου αἰνοῦμέν σε,* Κύριε, δόξα σοι.

Η ΑΓΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ

Δ. Στῶμεν μετὰ φόβου· στῶμεν μετὰ τρόμου· στῶμεν καλῶς καὶ ἴδωμεν μετὰ προσοχῆς.

Λ. Πρὸς σέ, Θεέ.

Δ. Θυσία Χριστὸς προσφέρεται, ἄμωμος ἄμνός Θεοῦ.

Λ. Ἔλεος καὶ εἰρήνη* καὶ θυσία αἰνέσεως.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Ἡ χάρις, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀγιάζουσα θεία δύναμις τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Λ. Ἀμήν. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Δ. Τὰς θύρας, τὰς θύρας. Ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ προσοχῇ ὑψώσατε τὸν νοῦν ὑμῶν ἐν θείῳ φόβῳ.

Λ. Ἔχομεν πρὸς σέ, Κύριε παντοκράτορ.

Δ. Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐξ ὅλης καρδίας.

Λ. Ἄξιον καὶ δίκαιον.

Ι. Τούτων λεγομένων, εὔχεται μυστικῶς

Ἄξιόν ἐστι καὶ δίκαιον μετὰ πάσης προθυμίας προσκυνεῖν πάντοτε καὶ δοξάζειν σε, Πάτερ παντοκράτορ, τὸν διὰ τοῦ ἀψηλαφήτου καὶ συνδη-

μιουργοῦ Λόγου σου ἄραντα τὸν φραγμὸν τῆς
κατάρας καὶ κτησάμενον νέον λαὸν περιούσιον,
τὴν Ἐκκλησίαν τῶν εἰς σέ πιστευόντων· ὃς
ψηλαφητῇ φύσει, κατὰ τὴν ἐκ παρθένου οἰκονο-
μίαν, κατεδέξατο σκηνώσαι ἐν ἡμῖν καὶ ἔργον
καινὸν θεϊκῶς ἀρχιτεκτονήσας, τὴν γῆν οὐρανὸν
ἐποίησεν. Ὡ γὰρ οὐ τολμῶσι χοροὶ ἀγγέλων
παραστῆναι φόβῳ τοῦ ἀπροσίτου καὶ ὑπερλάμ-
πρου φωτὸς τῆς θεότητος, γενόμενος ἄνθρωπος
διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἐχαρίσατο ἡμῖν
χορεύειν μετὰ τῶν οὐρανίων πνευματικὸν χορὸν,

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Καὶ μετὰ τῶν σεραφίμ καὶ μετὰ τῶν χερουβίμ
συμφώνως ἀγιάζειν καὶ παρρησία βοᾶν, κρά-
ζειν μετ' αὐτῶν καὶ λέγειν·

Λ. «Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος* Κύριος τῶν δυνάμεων,*
πλήρεις οἱ οὐρανοὶ* καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου*
εὐλογία ἐν τοῖς ὑψίστοις.* Εὐλογημένος ὁ ἐλθὼν*
καὶ ὁ ἐρχόμενος* ἐν ὀνόματι Κυρίου.* ὡσαννά
ἐν τοῖς ὑψίστοις».

Ι. Τούτων ψαλλομένων, ἐπεύχεται μυστικῶς·

Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶ ὡς ἀληθῶς καὶ παν-
ἅγιος· καὶ τίς καυχηθήσεται ὡς δυνατὸς λόγῳ
περιγράψαι τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑπερπλεονάζουσαν
εὐσπλαγχνίαν σου; Σὺ ἀρχῆθεν τὸν διὰ τὴν ἁμαρ-
τίαν πεπτωκότα ἄνθρωπον πολυτρόπως ἐπι-
σκεψάμενος καὶ παραμυθησάμενος διὰ τῶν προ-
φητῶν, τοῦ νόμου, τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς σκιώ-
δους προσφορᾶς δαμάλεων, κατὰ δὲ τὸ πλήρωμα

τῶν χρόνων τούτων, ἵνα ἀφέλῃς τὴν καταδίκην τῶν ὀφειλημάτων ἡμῶν, ἔδωκας ἡμῖν τὸν Υἱόν σου τὸν μονογενῆ ὀφειλέτην καὶ ὀφείλημα, θῦμα καὶ χριστόν, ἀμνὸν καὶ οὐράνιον ἄρτον, ἀρχιερέα καὶ θυσίαν· αὐτὸς γάρ ἐστι ὁ προσφέρων καὶ ὁ αἰεὶ προσφερόμενος ἐν μέσῳ ἡμῶν ἀδαπανήτως· γενόμενος γὰρ ἄνθρωπος ἀληθεία καὶ οὐ δοκῆσει, ἀσυγχύτῳ ἐνώσει σαρκωθείς ἐκ τῆς Θεοτόκου καὶ ἀγίας παρθένου Μαρίας, περιεπάτησε κατὰ πάντα ὡς ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίας· ὁ τῷ κόσμῳ διδοὺς ζωὴν καὶ ὁ αἴτιος τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἦλθεν ἐκουσίως εἰς τὸ σταυρωθῆναι· λαβὼν δὲ τὸν ἄρτον ἐπὶ τῶν θείων, ἀγίων, ἀθανάτων, ἀχράντων καὶ δημιουργικῶν αὐτοῦ χειρῶν, ἠὐλόγησεν, ἠὐχαρίστησεν, ἔκλασε καὶ ἔδωκε τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, ἀγίοις καὶ συνανακειμένοις μαθηταῖς, εἰπὼν·

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Ὑψῶν τὸν ἄρτον, λέγει ἐκφώνως·

«Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν διαδιδόμενον εἰς ἰλασμόν καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Λ. Ἀμήν.

Ι. (μυστικῶς) Ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον λαβὼν, ἠὐλόγησεν, ἠὐχαρίστησεν, ἔπιε καὶ ἔδωκε τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ ἀγίοις καὶ συνανακειμένοις μαθηταῖς, εἰπὼν·

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

I. Ὑψῶν τὸ ποτήριον, λέγει ἐκφώνως·

«Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἰλασμόν καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Α. Ἀμήν. Πάτερ ἐπουράνιε,* ὁ τὸν Υἱόν σου εἰς θάνατον παραδούς* ὡς ὀφειλέτην τῶν ὀφειλημάτων ἡμῶν,* διὰ τοῦ ἐκχυθέντος αἵματος αὐτοῦ* παρακαλοῦμέν σε, ἐλέησον* τὸ λογικόν σου ποίμνιον.

I. Τούτου ψαλλομένου, λέγει μυστικῶς·

Καὶ τοῦτο πάντοτε εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ ποιεῖν ἐνετείλατο ἡμῖν ὁ εὐεργέτης μονογενῆς σου Υἱός. Ὃς κατελθὼν εἰς τὰ καταχθόνια τοῦ θανάτου διὰ τοῦ σώματος τοῦ ἐκ τῆς ἡμετέρας συγγενείας προσληφθέντος ὑπ' αὐτοῦ καὶ συντρίψας ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ τὰ κλειῖθρα τοῦ Ἄδου, σὲ μόνον κατέδειξεν ἡμῖν ἀληθινὸν Θεόν, Θεὸν ζώντων τε καὶ τεθνεώτων.

Λαβὼν δὲ εἰς χεῖρας τὰ τίμια δῶρα, ἐπιλέγει·

Καὶ ἡμεῖς οὖν, Κύριε, κατὰ τὴν ἐντολήν σου ταύτην, προσφέροντες τὸ σωτήριον τοῦτο μυστήριον τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου, μνεῖαν ποιούμεθα τῶν ὑπὲρ ἡμῶν σωτηριωδῶν παθημάτων, τῆς ζωηφόρου σταυρώσεως, τῆς τριημέρου ταφῆς, τῆς μακαρίας ἀναστάσεως, τῆς θεϊκῆς ἀναλήψεως, τῆς ἐκ δεξιῶν σοῦ τοῦ Πατρὸς καθέδρας καὶ τῆς φοβεραῆς

καὶ ἐνδόξου δευτέρας ἐλεύσεως αὐτοῦ, ὁμολο-
γοῦμεν καὶ εὐλογοῦμεν.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Ὑψῶν τὰ δῶρα, ἐκφωνεῖ·

Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν κατὰ
πάντα καὶ διὰ πάντας.

Λ. Κατὰ πάντα εὐλογημένος εἶ, Κύριε·* εὐλογοῦμέν
σε, αἰνοῦμέν σε,* εὐχαριστοῦμέν σοι, δεόμεθά
σου,* Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Ι. Τοῦτου ψαλλομένου, ἐπεύχεται μυστικῶς·

Σὲ δικαίως αἰνοῦμεν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν,
καὶ σοὶ ἀπαύστως εὐχαριστοῦμεν, ὅτι παριδῶν
τὴν ἡμετέραν ἀναξιότητα, ἔταξας λειτουργοὺς
τοῦ φρικτοῦ τούτου καὶ ἀρρήτου μυστηρίου·
οὐ δι' ἀγαθοεργίας τινὰς ἡμετέρας, ὧν ἀεὶ ἀπο-
ροῦμεν καὶ πάντῃ ἐνδεεῖς ἐσμεν, ἀλλὰ, θαρροῦν-
τες τῇ ἀπειρῶ ἐπιεικείᾳ σου, τολμῶμεν προσελ-
θεῖν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵμα-
τος τοῦ μονογενοῦς σου Κυρίου ἡμῶν καὶ Σω-
τῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, κράτος
καὶ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων· ἀμήν.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Εἰρήνην πᾶσι.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τῷ Θεῷ προσκυνήσωμεν.

Λ. Ἐνώπιόν σου, Κύριε.

Υἱὲ Θεοῦ, ὁ θυόμενος,* ἵνα διὰ τῆς ἐκχύσεως
τοῦ ἁγίου σου αἵματος* καταλλάξης ἡμᾶς τῷ

Πατρί,* ἑαυτὸν προσφέρεις ἄρτον ζωῆς εἰς ἡμᾶς.*
δεόμεθά σου, ἐλέησον* τὸ τῷ αἵματί σου σω-
θὲν ποίμνιον.

I. Τούτου ψαλλομένου ἀποκαλύπτει τὰ δῶρα καὶ κλινόμε-
νος προσκυνεῖ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, λέγων·

Προσκυνοῦμεν καὶ δεόμεθα καὶ παρακαλοῦμέν
σε, ἀγαθουργέ Θεέ, πέμψον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ
προτεθέντα δῶρα ταῦτα τὸ συναϊδίον καὶ ὁμοού-
σιόν σοι ἅγιον Πνεῦμα,

Δ. Προσεγγίσας μετ' εὐλαβείας, λέγει ἡσύχως·

Εὐλόγησον, κύριε.

I. Λαβὼν εἰς χεῖρας τὸν ἄρτον καὶ εὐλογῶν, λέγει·

Δι' οὗ εὐλογήσας, σῶμα ἀληθῶς ποιήσον τοῦ
Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Δ. Ἀμήν. Εὐλόγησον, κύριε.

I. (εὐλογῶν) Δι' οὗ εὐλογήσας, σῶμα ἀληθῶς ποιή-
σον τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ.

Δ. Ἀμήν. Εὐλόγησον, κύριε.

I. (εὐλογῶν) Δι' οὗ εὐλογήσας, σῶμα ἀληθῶς ποιή-
σον τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ.

Δ. Ἀμήν. Εὐλόγησον, κύριε.

I. Λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐλογεῖ λέγων·

Καὶ τὸ ποτήριον· εὐλογήσας, αἷμα ἀληθῶς
ποιήσον τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

Δ. Ἀμήν. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. (εὐλογῶν) Καὶ τὸ ποτήριον εὐλογήσας, αἶμα ἀληθῶς ποίησον τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Δ. Ἀμήν. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. (εὐλογῶν) Καὶ τὸ ποτήριον εὐλογήσας, αἶμα ἀληθῶς ποίησον τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Δ. Ἀμήν. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Λαβὼν τὸ δισκάριον καὶ θέσας αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ποτηρίου, εὐλογεῖ ἀμφότερα τὰ ἅγια, λέγων·

Τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον εὐλογήσας, σῶμα καὶ αἶμα ἀληθῶς ποίησον τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ.

Δ. Ἀμήν. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. (εὐλογῶν) Τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον εὐλογήσας, σῶμα καὶ αἶμα ἀληθῶς ποίησον τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ.

Δ. Ἀμήν. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. (εὐλογῶν) Τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον εὐλογήσας, σῶμα καὶ αἶμα ἀληθῶς ποίησον τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Ἀσπασθεὶς τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ καλύψας τὰ τίμια δῶρα, ἐκφωνεῖ·

“Ὡστε γενέσθαι ταῦτα πᾶσιν ἡμῖν τοῖς προσερ-

χομένοις μὴ εἰς κατάκρισιν, ἀλλ' εἰς ἰλασμὸν
καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Λ. Πνεῦμα Θεοῦ, τὸ κατελθὸν οὐρανόθεν* καὶ τε-
λειοῦν διὰ τῶν χειρῶν ἡμῶν* τὸ μυστήριον τοῦ
συνδοξαζομένου σοι,* διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵ-
ματος αὐτοῦ,* δεόμεθά σου ἀνάπαυσον* τὰς ψυ-
χὰς τῶν κεκοιμημένων ἡμῶν.

Ι. Τούτου ψαλλομένου, βλέπων τὰ τίμια δῶρα καὶ κάτω
τὰς χεῖρας ἔχων, εὐχεται μυστικῶς·

Δι' αὐτοῦ χάρισαι ἀγάπην, εὐστάθειαν καὶ
τὴν ποθητὴν εἰρήνην παντὶ τῷ κόσμῳ, τῇ ἁγίᾳ
Ἐκκλησίᾳ καὶ πᾶσιν ὀρθοδόξοις ἐπισκόποις, ἱε-
ρεῦσι, διακόνοις, βασιλεῦσι τοῦ κόσμου, ἡγεμόσι,
λαοῖς, ὁδοιποροῦσι, πλέουσι, δεσμίοις, κινδυ-
νεύουσι, κοπιῶσι καὶ τοῖς κατὰ βαρβάρων πο-
λεμοῦσι. Δι' αὐτοῦ χάρισαι εὐκρασίαν ἀέρων
καὶ τοῖς ἀγροῖς εὐκαρπίαν, τοῖς δὲ πολυειδῶς
νοσοῦσι ταχεῖαν ἀνάρρωσιν. Δι' αὐτοῦ ἀνάπαυ-
σον πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ προκεκοιμημένους
προπάτορας, πατριάρχας, προφήτας, ἀποστό-
λους, μάρτυρας, ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους, δια-
κόνους, πάντας τοὺς ὑπηρετήσαντας τὴν ἁγίαν
σου Ἐκκλησίαν καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ τάξει
τῶν λαϊκῶν ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ἐν πίστει
κεκοιμημένους.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. (ἐκφώνως) Μετὰ τούτων δὲ καὶ ἡμᾶς ἐπίσκε-
ψαι, ἀγαθουργέ Κύριε, δεόμεθα.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

Ι. (ἐκφώνως) Τῆς Θεοτόκου ἁγίας παρθένου Μαρίας, Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες ἐν τῇ ἁγία ταύτῃ λειτουργίᾳ, δεόμεθα.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

Δ. Ἰστάμενος δεξιᾷ τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγει

Τῶν ἁγίων ἀποστόλων, προφητῶν, διδασκάλων, μαρτύρων, πάντων τῶν ἁγίων πατριαρχῶν, ἰσαποστόλων ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, ὀρθόδοξων διακόνων καὶ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες ἐν τῇ ἁγία ταύτῃ λειτουργίᾳ, δεόμεθα.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

Δ. Προσκυνήσωμεν τὴν εὐλογημένην, αἰνετὴν, ἔνδοξον, θαυμαστὴν καὶ θεῖαν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Λ. Δόξα τῇ γεννήσει σου, Κύριε.

Δ. Τῶν ἡγουμένων ἡμῶν καὶ πρώτων φωτιστῶν ἁγίων Θαδδαίου καὶ Βαρθολομαίου τῶν ἀποστόλων καὶ Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ, Ἄριστάκης, Βερτανές, Χουσήκ, Γρηγορίου, Νερσές, Σαχάκ, Δανιήλ καὶ Χάδ, Μεσρώπ τοῦ διδασκάλου, Γρηγορίου τοῦ Ναρέκ, Νερσές τοῦ Καλέ, Ἰωάννου τοῦ Βορόντεν, Γρηγορίου καὶ Μωϋσῆ τοῦ Ντατέβ καὶ τῶν ἁγίων Γρηγορησαίων καὶ Νερσεσαίων, ποιμένων καὶ ἀρχιποιμένων Ἀρμενίας μνημονεύσαντες ἐν τῇ ἁγία ταύτῃ λειτουργίᾳ, δεόμεθα.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

Δ. Τῶν ἁγίων μοναχῶν, φιλαρέτων καὶ θεοδιδάκτων Παύλου, Ἀντωνίου, Παύλου, Μακαρίου, Ὀνούφριου, Μάρκου τοῦ ἄββᾶ, Σεραπίωνος, Νείλου,

Ἄρσενίου, Εὐάγρου, Παρσάμ, Ἰωανναίων, Συμεωναίων, ἁγίων Βοσκαίων καὶ Σουκριασαίων, πατέρων καὶ μαθητῶν αὐτῶν τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην καὶ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ λειτουργίᾳ, δεόμεθα.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

Δ. Τῶν πιστῶν καὶ ἁγίων βασιλέων Ἀβγάρου, Κωνσταντίνου, Τηριδάτου, Θεοδοσίου καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ εὐσεβῶν βασιλέων καὶ φιλοθέων ἡγεμόνων μνημονεύσαντες ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ λειτουργίᾳ, δεόμεθα.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

Δ. Ἐν γένει δὲ πάντων τῶν πιστῶν, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, γερόντων καὶ παιδῶν καὶ τῶν ἐν πάσῃ ἡλικίᾳ ἐν πίστει καὶ ἁγιότητι ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων μνημονεύσαντες ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ λειτουργίᾳ, δεόμεθα.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

Ι. Τούτων λεγομένων, εὐχεται μυστικῶς·

Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον καὶ εὐλόγησον τὴν ἁγίαν σου καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἔσωσας διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου καὶ ἠλευθέρωσας διὰ τοῦ ἁγίου σταυροῦ. Χάρισαι αὐτῇ ἀκλόνητον τὴν εἰρήνην. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον καὶ εὐλόγησον πάντας τοὺς ὀρθοδόξους ἐπισκόπους τοὺς ὀρθοτομοῦντας ἡμῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. (ἐκφώνως) Ἔτι ἐξαιρέτως τὸν ἀρχιεπίσκοπον

ἡμῶν καὶ τιμιώτατον πατριάρχην πασῶν τῶν
Ἀρμενιῶν κύριον κύριον καθολικὸν (τὸν δεῖνα),
ὄν χάρισαι ἡμῖν ἐν μακρότητι ἡμερῶν καὶ ὀρθό-
τητι διδασκαλίας.

Δ. Ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἀριστερὰ τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγει·

Εὐχαριστίαν καὶ δοξολογίαν προσφέρομέν σοι,
Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, διὰ τὴν ἁγίαν καὶ ἀθάνατον
θυσίαν τὴν ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, ὅπως αὕτη
δωρήσεται ἡμῖν ἀγιότητα ζωῆς. Δι' αὐτῆς χά-
ρισαι ἀγάπην, εὐστάθειαν καὶ τὴν ποθητὴν εἰ-
ρήνην παντὶ τῷ κόσμῳ, τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ
πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις ἐπισκόποις καὶ ἀρχιεπι-
σκόποις ἡμῶν καὶ τῷ τιμιωτάτῳ πατριάρχῃ
πασῶν Ἀρμενιῶν κυρίῳ κυρίῳ (δεῖνι), τῷ μα-
καρίῳ ἀρχιεπισκόπῳ ἡμῶν κυρίῳ (δεῖνι) καὶ
τῷ ἱερεῖ τῷ ταύτην τὴν θυσίαν προσφέροντι.
Καὶ ὑπὲρ ἰσχύος καὶ νικῶν τῶν χριστιανῶν βα-
σιλέων καὶ εὐσεβῶν ἡγεμόνων. Δεόμεθα καὶ
παρακαλοῦμεν καὶ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν κεκοι-
μημένων. Ἔτι ἐξαιρέτως ὑπὲρ τῶν κεκοιμημέ-
νων ἀρχιερέων ἡμῶν καὶ τῶν κτιτόρων τῆς
ἁγίας ἐκκλησίας ταύτης καὶ τῶν ὑπὸ τὴν σκέ-
πην αὐτῆς κεκοιμημένων. Ἐλευθερίαν τῶν δε-
δουλωμένων ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ χάριν τῷ παρόν-
τι λαῷ καὶ τῶν ἐν πίστει καὶ ἀγιότητι ἐν Χριστῷ
τελειωθέντων μνημονεύοντες ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ
λειτουργίᾳ, δεόμεθα.

Λ. Κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντας.

I. Τούτων λεγομένων, εὔχεται μυστικῶς·

Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον καὶ εὐλόγησον τὸν ἐνώπιόν σου παριστάμενον λαὸν (εὐλογεῖ) καὶ τοὺς προσκομίσαντας τὰ τῆς θυσίας. Χάρισαι αὐτοῖς τὰ πρέποντα καὶ συμφέροντα. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον καὶ εὐλόγησον τοὺς καρποφοροῦντας εἰς τὴν ἁγίαν σου Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς μεμνημένους τῶν πενήτων ἐλεημόνως. Ἀντάμειψαι αὐτοῖς τὴν ἄφεσιν τῶν ὀφειλημάτων αὐτῶν κατὰ τὴν σὴν μεγαλοδωρίαν ἑκατονταπλασίως, ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον καὶ οἴκτιρον τὰς ψυχὰς τῶν κεκοιμημένων· ἀνάπαυσον αὐτοὺς καὶ φώτισον καὶ κατάταξον μετὰ τῶν ἁγίων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καὶ ἀξίους ποίησον τοῦ ἐλέους σου. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ δούλου σου (δεῖνος) καὶ ἐλέησον αὐτὸν κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ ἀνάπαυσον αὐτὸν διὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ φωτὸς τοῦ προσώπου σου· (εἰ δέ ἐστι ζῶν) ῥῦσαι αὐτὸν ἀπὸ πάσης παγίδος ψυχῆς καὶ σώματος. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν μνησθῆναι αὐτῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ζώντων τε καὶ τεθνεώτων, καὶ κατεύθυνον τὰς προθέσεις τῶν ἱκεσιῶν αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν κατὰ τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ πλήρες σωτηρίας καὶ ἀντάμειψαι πάντα τῇ ἀπεράντῳ καὶ μακαρία ἀγαθότητί σου καί, καθάρισας τὰ διανοήματα ἡμῶν, ποίησον ἡμᾶς ναοὺς ἀξίους πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ

σοὶ τῷ παντοκράτορι Πατρὶ σὺν τῷ ζωοποιῷ
καὶ ἐλευθεροποιῷ ἁγίῳ Πνεύματι πρέπει δόξα,
κράτος καὶ τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Στρέφεται καὶ εὐλογεῖ τὸν λαόν, λέγων·

Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σω-
τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.

Λ. Ἀμήν. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Ἡ ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Δ. Ἔτι δ' ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Μετὰ πάντων τῶν μνημονευθέντων ἁγίων ἔτι
ἐξαιρέτως τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς προσενεχθείσης ἁγίας καὶ θείας θυ-
σίας τῆς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος
αὐτὴν εἰς τὸ ἅγιον καὶ ἐπουράνιον καὶ νοερὸν
αὐτοῦ θυσιαστήριον, ἀντικαταπέμψῃ ἡμῖν τὴν
θεῖαν χάριν καὶ τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος
τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον καὶ ἐλέησον καὶ διαφύλαξον
ἡμᾶς, Κύριε, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Σῶσον, Κύριε, καὶ ἐλέησον.

- Δ. Τῆς παναγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- Λ. Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἐλέησον.
- Δ. Καὶ ἔτι ἐν ὁμονοίᾳ ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς καὶ ἁγίας ἡμῶν πίστεως τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους Κυρίῳ Θεῷ τῷ παντοκράτορι παραθῶμεθα.
- Λ. Σοί, Κύριε, παρατιθέμεθα.
- Δ. Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. Εἴπωμεν πάντες ἐν ὁμονοίᾳ·
- Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Ι. Λεγομένων τῶν διακονικῶν, ἐπεύχεται μυστικῶς·

Θεὲ τῆς ἀληθείας καὶ πάτερ τοῦ ἐλέους, εὐχαριστοῦμέν σοι, ὅτι πλεῖον τῶν μακαρίων προπατόρων ἐτίμησας τὴν φύσιν ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, ὅτι ἐκείνων μὲν ἐκλήθης Θεός, ἡμῶν ὅμως ἠυδόκησας καλεῖσθαι Πατήρ. Καὶ νῦν, Κύριε, δεόμεθά σου· τὴν χάριν τῆς παρὰ σοῦ νέας καὶ τιμιωτάτης ὀνοματοθεσίας ἡμέρα τῆ ἡμέρα καταλάμπρυνον ἐν τῇ ἁγίᾳ σου Ἐκκλησίᾳ.

- Δ. Εὐλόγησον, κύριε.
- Ι. (ἐκφώνως) Καὶ δὸς ἡμῖν μετὰ παρρησίας, ἀνοίγειν τὰ στόματα ἡμῶν καὶ καλεῖν σε Πατέρα ἐπουράνιον, ψάλλειν τε καὶ λέγειν·
- Λ. Ὑψῶν τὰς χεῖρας, ψάλλει τὴν Κυριακὴν προσευχὴν·

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,* ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,* ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,* γενη-

θήτω τὸ θέλημά σου,* ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ
τῆς γῆς.* τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον* δὸς
ἡμῖν σήμερον* καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα
ἡμῶν,* ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις
ἡμῶν* καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,*
ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.* ἀμήν.

I. Ταύτης λεγομένης, ἐπεύχεται μυστικῶς·

Κύριε τῶν κυρίων καὶ Θεὲ τῶν θεῶν, βασιλεῦ
αἰώνιε, ποιητὰ πάντων τῶν κτισμάτων καὶ Πάτερ
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ εἰσενέγκῃς
ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἀπὸ τοῦ πονηροῦ
καὶ σῶσον ἡμᾶς ἐκ τοῦ πειρασμοῦ.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

I. (ἐκφώνως) "Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύ-
ναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ

I. Εἰρήνη πᾶσι.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τῷ Θεῷ προσκυνήσωμεν.

Λ. Ἐνώπιόν σου, Κύριε.

I. Τῶν πιστῶν κλινόντων τὰ γόνατα, βαθέως κλινόμενος,
λέγει μυστικῶς τὴν εὐχήν·

Πνεῦμα ἅγιον, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ ἡ βρύσις
τοῦ ἐλέους, ἐλέησον τὸν λαὸν τοῦτον τὸν ταπει-
νῶς προσκυνοῦντα τὴν σὴν Θεότητα· διαφύλαξον
αὐτοὺς ἀκεραίους καὶ ἐντύπωσον ἐν ταῖς ψυχαῖς
αὐτῶν τὸ παρὸν σχῆμα τοῦ σώματος πρὸς κλη-

- ρονομίαν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν.
- Δ. Εὐλόγησον, κύριε.
- Ι. (ἐκφώνως) Διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μεθ' οὗ σοὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ τῷ παντοκράτορι Πατρὶ πρέπει δόξα, κράτος καὶ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΥΨΩΣΙΣ - ΕΝΩΣΙΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Δ. Πρόσχωμεν.
- Ι. Ἀποκαλύψας τὰ δῶρα καὶ λαβὼν εἰς χεῖρας τὸν ἅγιον ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον, ὕψοι αὐτὰ λέγων ἐκφώνως·
- Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.
- Λ. Εἷς ἅγιος,* εἷς Κύριος,* Ἰησοῦς Χριστὸς* εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς* ἀμήν.
- Δ. Εὐλόγησον, κύριε.
- Ι. Εὐλογητὸς Πατὴρ ἅγιος, Θεὸς ἀληθινός.
- Λ. Ἀμήν.
- Δ. Εὐλόγησον, κύριε.
- Ι. Εὐλογητὸς Υἱὸς ἅγιος, Θεὸς ἀληθινός.
- Λ. Ἀμήν.
- Δ. Εὐλόγησον, κύριε.
- Ι. Εὐλογητὸν Πνεῦμα ἅγιον, Θεὸς ἀληθινός.
- Λ. Ἀμήν.
- Δ. Εὐλόγησον, κύριε.
- Ι. (ἐκφώνως) Εὐλογία καὶ δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.
- Λ. Ἀμήν. Πατὴρ ἅγιος,* Υἱὸς ἅγιος,* Πνεῦμα ἅγιον.* Εὐλογία τῷ Πατρὶ* καὶ τῷ Υἱῷ* καὶ τῷ

ἀγίῳ Πνεύματι,* νῦν καὶ ἀεὶ* καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων* ἀμήν.

I. Τούτων ψαλλομένων, κλίνας εὐχεται μυστικῶς

Ἐπίβλεψον, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐξ οὐρα-
νῶν, ἐξ ἀγιασμάτων σου καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης
τῆς βασιλείας σου. Ἐλθέ εἰς τὸ ἀγιάσαι καὶ σῶσαι
ἡμᾶς. Ὁ σὺν Πατρὶ καθήμενος καὶ ἐνταῦθα
θυόμενος, ποίησον ἀξιόους ἡμᾶς μεταλαβεῖν τοῦ
ἀχράντου σου σώματος καὶ τοῦ τιμίου σου αἵ-
ματος καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν πάντα τὸν
λαόν.

Προσκυνῶν δέ, ἀσπάζεται τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ
λαβὼν τὸ τίμιον σῶμα, ἐμβάπτει ὅλον εἰς τὸ τίμιον αἶμα,
λέγων μυστικῶς

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καλέσας ἡμᾶς τῷ ὀνό-
ματι τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ Χριστιανοῦς καὶ
χαρισάμενος ἡμῖν βάπτισμα ἐν τῇ πνευματικῇ
κολυμβήθρα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ποιήσας
ἡμᾶς ἀξιόους μεταλαβεῖν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ
αἵματος· καὶ νῦν, Κύριε, δεόμεθά σου, ποίησον
ἡμᾶς ἀξιόους δεχθῆναι τὸ ἅγιον τοῦτο μυστήριον
εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ μετ' εὐχαρι-
στίας δοξάζειν σε σὺν τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύ-
ματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων·
ἀμήν.

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

I. Ὑψοῖ τὰ τίμια δῶρα πρὸ τοῦ λαοῦ, λέγων

Γευσώμεθα ἐν ἁγιότητι τοῦ ἁγίου, ἁγίου, τι-

μίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν
καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς κατελθὼν ἐξ
οὐρανοῦ μερίζεται ἐν μέσῳ ἡμῶν. Οὗτός ἐστιν
ἡ ζωὴ, ἡ ἐλπίς, ἡ ἀνάστασις, ὁ ἰλασμός καὶ ἡ
ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν. Ψάλατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ
ἡμῶν, ψάλατε τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ ἡμῶν τῷ
ἀθανάτῳ, τῷ καθημένῳ ἐπὶ ἄρματος χερουβικοῦ.

Καὶ κλείεται τὸ μικρὸν βῆλον

- Λ. Κύριε, ἐλέησον (τετράκις).
Δ. Κύριε, ἐλέησον (τετράκις).
Λ. Παναγία Τριάς,* δὸς τῷ κόσμῳ εἰρήνην.
Δ. Τοῖς ἀσθενέσι δὸς τὴν ἴασιν,* τοῖς κεκοιμημένοις
τὴν βασιλείαν.
Λ. Κύριε, ἐλέησον. Κύριε, ἐλέησον. Ἰησοῦ Χριστέ,
ἐλέησον.
Δ. Ψάλατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ψαλμοδοί,* ἠδεῖα
φωνῇ ᾠδᾶς πνευματικᾶς,* ὅτι αὐτῷ πρέπει ὕ-
μνος καὶ εὐλογία,* ἀλληλούϊα καὶ ᾄσματα πνευ-
ματικά.* Παῖδες, ψάλατε ἐν ὕμνοις* καὶ εὐλο-
γεῖτε τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Κύριον.

Καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ βῆμα

- Λ. Ὁ Χριστὸς θυόμενος,* μερίζεται ἐν τῷ μέσῳ
ἡμῶν.* Ἀλληλούϊα.

Τὸ σῶμα αὐτοῦ δίδωσιν ἡμῖν τροφήν* καὶ τὸ
ἅγιον αἷμα αὐτοῦ ἀναψύχει ἡμᾶς.* Ἀλληλούϊα.

Προσέλθετε τῷ Κυρίῳ καὶ φωτίσθητε.* Ἀλ-
ληλούϊα.

Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι ἡδὺς ὁ Κύριος.* Ἀλ-
ληλούϊα.

Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν.* Ἀλλη-
λούϊα.

Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις.* Ἀλληλούϊα.

Αἰνεῖτε αὐτόν, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ.* Ἀλ-
ληλούϊα.

Αἰνεῖτε αὐτόν, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ.* Ἀλ-
ληλούϊα.

**I. Τούτων ψαλλομένων, λαβὼν τὸν ἄρτον καὶ ἄσπασθεις,
λέγει μυστικῶς·**

Ποῖον αἶνον, ποίαν εὐχαριστίαν ἐπὶ τοῦ ἄρτου
τούτου εἴπωμεν; Ἄλλ' Ἰησοῦ, σὲ μόνον εὐλο-
γοῦμεν σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύμα-
τι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
ἀμήν.

Ὁμολογῶ καὶ πιστεύω, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστός,
ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κό-
σμου.

Κλῶν δὲ σταυροειδῶς εἰς τέσσαρα μέρη τὸν ἅγιον ἄρ-
τον, ρίπτει ἐν τῷ ποτηρίῳ, λέγων·

Πλήρωμα Πνεύματος ἁγίου.

Λαβὼν δὲ μερίδα μίαν, λέγει μυστικῶς·

Πάτερ ἅγιε, ὁ καλέσας ἡμᾶς τῇ κλήσει τοῦ
μονογενοῦς σου καὶ φωτίσας τῷ βαπτίσματι
τῆς πνευματικῆς κολυμβήθρας, ποίησον ἡμᾶς
ἀξίους μεταλαβεῖν τοῦ ἁγίου τούτου μυστηρίου
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Ἐντύπωσον ἡμῖν
τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, ὥσπερ
τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, οἵτινες ἐγεύσαντο αὐτοῦ

καὶ ἡγίασαν πάντα τὸν κόσμον. Καὶ νῦν, Κύριε, Πάτερ πανάγαθε, τὴν κοινωνίαν ταύτην ποιήσον μετασχεῖν τοῦ μυστικοῦ δείπνου τῶν μαθητῶν, αἴρων τῆς ἁμαρτίας τὸ σκότος. Πάριδε τὴν ἐμὴν ἀναξιότητα καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἄπειρόν σου φιλανθρωπίαν χάρισαι αὐτὸ ἱλαστήριον ἁμαρτιῶν, λυτήριον παραπτωμάτων, ὥσπερ ἐπηγγείλατο καὶ εἶπεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅτι «πᾶς ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα». Ποίησον οὖν τοῦτο εἰς ἱλασμόν ἡμῶν, ἵνα οἱ τρώγοντες καὶ πίνοντες ἐξ αὐτοῦ ἀναπέμψωσι τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν δόξαν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Χριστέ βασιλεῦ, ὅτι ἡξίωσας τοὺς ἀναξίους μεταλαβεῖν τοῦ ἁγίου σου σώματος καὶ αἵματος. Καὶ νῦν δέομαί σου, ἵνα μὴ μοι γένηται τοῦτο εἰς καταδίκην, ἀλλ' εἰς ἱλασμόν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς ῥῶσιν ψυχῆς καὶ σώματος καὶ εἰς ἐκπλήρωσιν πάσης ἐναρέτου πράξεως, ἵνα ἁγιάσῃ αὐτὸ τὸ πνεῦμα, τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμά μου καὶ ποιήσῃ με ναὸν καὶ οἶκον τῆς παναγίας Τριάδος, ὅπως μετὰ τῶν ἁγίων σου ἀξιωθῶ δοξάζειν σε σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ λέγει καὶ τὴν εὐχὴν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου·

Εὐχαριστῶ καὶ μεγαλύνω καὶ δοξάζω σε, Κύριε ὁ Θεός μου, ὁ τὸν ἀνάξιον ἐμὲ καταξιώσας σήμερον κοινωνὸν γενέσθαι τοῦ Θεοῦ καὶ φρικτοῦ μυστηρίου σου, τοῦ ἀχράντου σου σώματος καὶ τοῦ τιμίου σου αἵματος. Ἐχων οὖν ταῦτα εἰς πρεσβείαν, δέομαι, ἵνα ἐν πάσῃ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ τῆς ζωῆς μου διαφυλάττης με ἐν τῷ σῶ ἁγιασμῷ, ὅπως μνημονεύων τῆς εὐσπλαγχνίας σου, ζῶ ἐν σοί. Ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθες, ἀπέθανες καὶ ἀνέστης· σφράγισόν με τῷ τιμίῳ αἵματί σου, ἵνα μὴ προσεγγίση μοι ὁ ὀλοθρευτής. Παντοδύναμε, καθάρισόν με δι' αὐτῶν ἀπὸ παντὸς θανατηφόρου ἔργου ἡμῶν, ὁ μόνος ἀναμάρτητος. Φρούρησον τὴν ζωὴν μου, Κύριε, ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ. Ἀπόστρεψον ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὰ ὀπίσω τὸν πολέμιόν μου ἠττημένον, ὅσάκις ἂν ἐγειρήται κατ' ἐμοῦ. Στερέωσον τὰ διαβήματα τοῦ νοδὸς καὶ τῆς γλώσσης μου καὶ πᾶσαν τὴν ὁδὸν τοῦ σώματός μου. Γενοῦ ἄει μετ' ἐμοῦ κατὰ τὴν ἀψευδῆ ἐπαγγελίαν σου, ὅτι «ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ». Σὺ εἶρηκας, φιλόφρων· τήρησον οὖν τὸν λόγον τῶν θείων καὶ ἀκαταλύτων ἐντολαμάτων σου. Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἐλέους, οἰκτιρμῶν καὶ φιλανθρωπίας καὶ χορηγὸς πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ σοὶ πρέπει δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ ἐπιλέγει·

Μετὰ πίστεως πιστεύω εἰς τὴν παναγίαν Τριάδα, εἰς τὸν Πατέρα, εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Καὶ κοινωνεῖ τοῦ τιμίου σώματος, λέγων·

Μετὰ πίστεως γεύομαι τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ σωτηριώδους σώματός σου, Χριστέ ὁ Θεός μου, Ἰησοῦ, εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μου.

Κοινωνῶν δὲ τοῦ τιμίου αἵματος, λέγει·

Μετὰ πίστεως πίνω τὸ ἁγιάζον καὶ ἐξαγνίζον αἷμά σου, Χριστέ ὁ Θεός μου, Ἰησοῦ, εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μου.

Τὸ σῶμά σου τὸ ἄφθαρτον γένοιτό μοι εἰς ζωὴν καὶ τὸ ἅγιον αἷμά σου εἰς ἰλασμόν καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Μεθ' ὃ κοινωνεῖ καὶ ὁ διάκονος

Δ. Ἄνοιγομένου τοῦ βήλου, ἐκφωνεῖ·

Μετὰ φόβου καὶ πίστεως προσέλθετε καὶ μεταλάβετε ἐν ἀγιότητι.

Λ. Ὁ Θεὸς ἡμῶν* καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν* ἐπέφανεν ἡμῖν.

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος* ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Ι. Λαβὼν τὸ ἅγιον ποτήριον καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν λαόν, λέγει·

Εἶπατε ἡμάρτον τῷ Θεῷ.

Πιστεύομεν Πατέρα ἅγιον, Θεὸν ἀληθινόν.

Πιστεύομεν Υἱὸν ἅγιον, Θεὸν ἀληθινόν.

Πιστεύομεν Πνεῦμα ἅγιον, Θεὸν ἀληθινόν.
Ὅτι αὐτὸς ζῶν καὶ ζωοποιῶν.
Σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆ-
ρος Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμολογοῦμεν καὶ πιστεύομεν.

Κοινωνεῖ δὲ τοὺς πιστοὺς, λαμβάνων διὰ τῶν δύο
δακτύλων μερίδα ἐκ τοῦ ἁγίου ποτηρίου καὶ θέτων εἰς
τὸ στόμα αὐτῶν καὶ λέγων·

Τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆ-
ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γένοιτό σοι εἰς ἰλα-
σμόν καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Εὐλογῶν δὲ τὸν λαόν, λέγει·

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον
τὴν κληρονομίαν σου καὶ ποιμανὸν αὐτοὺς καὶ
ἔπαρον αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἀποθέτει τὰ
τίμια δῶρα καὶ κλείεται τὸ μικρὸν βῆλον

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Λ. Ἐνεπλήσθημεν τῶν ἀγαθῶν σου Κύριε,* γευ-
σάμενοι τοῦ σώματός σου* καὶ τοῦ αἵματός σου.

Δόξα ἐν ὑψίστοις,* τῷ θρέψαντι ἡμᾶς.

Ὁ καθ' ἡμέραν διατρέφων ἡμᾶς,* πέμψον
ἡμῖν τὴν πνευματικὴν σου εὐλογίαν.

Δόξα ἐν ὑψίστοις,* τῷ θρέψαντι ἡμᾶς.

Ι. Τούτων ψαλλομένων, ἐπεύχεται μυστικῶς·

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Πάτερ παντοκράτορ, τῷ
ἐτοιμάσαντι ἡμῖν λιμένα τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν,

ναὸν ἁγιωσύνης, ἐνθα δοξολογεῖται τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος. ᾿Αλληλούϊα.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Χριστέ βασιλεῦ, τῷ χαρισισμένῳ ἡμῖν ζωῆν διὰ τοῦ ζωοποιοῦ σου σώματος καὶ τοῦ ἁγίου σου αἵματος. Χάρισαι τὸν ἱλασμόν καὶ τὸ μέγα σου ἔλεος. ᾿Αλληλούϊα.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Πνεῦμα ἀληθινόν, τῷ ἀνακαινίσαντι τὴν ἁγίαν ᾿Εκκλησίαν. ᾿Αμόλυντον διαφύλαξον αὐτὴν ἐν τῇ πίστει τῇ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. ᾿Αλληλούϊα.

Δ. ᾿Ετι δ' ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. ᾿Ετι δ' ἐν πίστει μεταλαβόντες τῶν θείων, ἁγίων, οὐρανίων, ἀθανάτων, ἀχράντων καὶ ἀμολύντων μυστηρίων, τῷ Κυρίῳ εὐχαριστήσωμεν.

Λ. Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε,* ὅτι ἔθρεψας ἡμᾶς* τῇ ἀθανάτῳ σου τραπέζῃ,* διανείμας τὸ σῶμα* καὶ τὸ αἷμά σου* εἰς σωτηρίαν τοῦ κόσμου* καὶ εἰς ζωὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ι. Τούτων ψαλλομένων, καταλύει τὰ ὑπολειφθέντα τῶν μυστηρίων, ἀποπλύνει καὶ σπογγίζει τὸ ποτήριον, νίπτει τὰς χεῖρας καὶ εὐχεται μυστικῶς·

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸ τοιοῦτον γεῦμα τῆς ἀγαθότητος χαρισάμενος ἡμῖν εἰς ἀγιότητα ζωῆς. Διατήρησον ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ἁγίους καὶ ἀμώμους, διαμένοντας ὑπὸ τὴν θείαν σου προστασίαν. Ποίμανον ἡμᾶς εἰς τὸν λειμῶνα τῶν ἁγίων καὶ φιλαγάθων σου θελημάτων, ἵνα δι' αὐτῶν περιφρουρούμενοι ἀπὸ πά-

σης διαβολικῆς προσβολῆς, ἀξιωθῶμεν ἀκοῦσαι
μόνον τῆς σῆς φωνῆς καὶ σοὶ μόνῳ ἀκολουθεῖν
τῷ καλλινίκῳ καὶ ἀληθεῖ ποιμένι καὶ παρὰ σοῦ
δεκτοὶ γενώμεθα εἰς τὴν ἡτοιμασμένην βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν. Θεέ ἡμῶν καὶ Κύριε ἡμῶν
καὶ Σωτὴρ Ἰησοῦ Χριστέ, εὐλογητὸς εἶ σὺν
τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἰρήνη πᾶσι.

Τῇ ἀδιερευνήτῳ, ἀκαταλήπτῳ, τρισυποστά-
τῳ, δημιουργικῇ, προσδεχομένῃ, ἀδιαιρέτῳ καὶ
ἐνιαίᾳ ἁγίᾳ Τριάδι πρέπει δόξα, κράτος καὶ τιμὴ,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων·
ἀμήν.

ΑΠΟΛΥΣΙΣ

Δ. Εὐλόγησον, κύριε.

Ι. Φορεῖ τὰς ἐμβάδας καὶ τὴν μίτραν (καὶ τὸ ὁμοφόριον ὁ
ἐπίσκοπος), λαμβάνει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ προσκυνεῖ
τρὶς καὶ ἀσπάζεται τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Εἶτα ἀνασειρθέν-
τος τοῦ βήλου, λέγει ἐκφώνως τὴν εὐχὴν ταύτην·

Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντάς σε, Κύριε, καὶ
ἀγιάζων τοὺς ἐλπίζοντας εἰς σέ, σῶσον τὸν λα-
όν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου. Τὸ
πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας σου φύλαξον· ἁγίασον
τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου·
σὺ ἡμᾶς δόξασον τῇ θεϊκῇ σου δυνάμει καὶ μὴ
ἐγκαταλίπης τοὺς ἐλπίζοντας εἰς σέ. Εἰρήνην
παντὶ τῷ κόσμῳ δώρησαι· ταῖς Ἐκκλησίαις,

τοῖς ἱερεῦσι, τοῖς χριστιανοῖς βασιλεῦσι καὶ τῷ στρατῷ αὐτῶν καὶ παντὶ τῷ λαῷ τούτῳ. Ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἀνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων καὶ σοὶ πρέπει δόξα, κράτος καὶ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.
Λ. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον* ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος (γ').

Ι. Τοῦτου ψαλλομένου, κατέρχεται εἰς τὸν σολέα καὶ ἐκφωνεῖ·

Εἴη, εἴη, εἴη.

Τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν αὐτὸς ὑπάρχων, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πληρώσας πᾶσαν τὴν πατρικὴν οἰκονομίαν, πλήρωσον καὶ ἡμᾶς τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος.

Δ. Ὁρθοί.

Ι. Εἰρήνη πᾶσι.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Μετὰ φόβου ἀκούσωμεν.

Ι. Ἐκ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ κατὰ Ἰωάννην.

Λ. Δόξα σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Δ. Πρόσχωμεν.

Λ. Λέγει ὁ Θεός.

Ι. Ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον (Ἰω. α' 1-14).

Ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν· πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χω-

ρίς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἐν ὃ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ
ζωὴ ἦν καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.
Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει καὶ ἡ σκοτία
αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλ-
μένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης· οὗτος
ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. Οὐκ
ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα
ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ
κόσμῳ ἦν καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ὁ
κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε καὶ οἱ
ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον· ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν
ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι,
τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οἳ οὐκ ἐξ
αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ
θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν.
Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν
ἡμῖν καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν
ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος
καὶ ἀληθείας.

Λ. Δόξα σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.
Δ. Διὰ τοῦ ἁγίου σταυροῦ δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου,
ὅπως δι' αὐτοῦ λυτρώσῃ ἡμᾶς τῆς ἁμαρτίας
καὶ σῶσῃ ἡμᾶς διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἐλέους αὐτοῦ.
Κύριε παντοκράτωρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, σῶσον καὶ
ἐλέησον ἡμᾶς.

Ι. (ἐκφώνως) Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς (γ'). Διαφύ-
λαξον ἡμᾶς ἐν εἰρήνῃ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὑπὸ
τὴν σκέπην τοῦ ἁγίου καὶ τιμίου σταυροῦ σου.

λύτρωσαι ἡμᾶς τοῦ ὄρατοῦ καὶ ἀοράτου ἐχθροῦ·
καταξίωσον ἡμᾶς εὐχαριστεῖν καὶ δοξάζειν σε
σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ
ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Λ. Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ,* ἐν παντὶ
καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ* ἢ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ
στόματί μου.

Ι. Εὐλογῶν τὸν λαόν, λέγει·

Εἴητε εὐλογημένοι τῇ χάριτι τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος· ἀπέλθετε ἐν εἰρήνῃ, ὁ δὲ Κύριος εἴη μετὰ
πάντων ὑμῶν· ἀμήν.

Λ. Ψάλλει τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λγ' ψαλμοῦ·

Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου·
ἀκουσάτωσαν πραεῖς καὶ εὐφρανθήτωσαν.

Μεγαλύνατε τὸν Κύριον σὺν ἔμοι καὶ ὑψώσω-
μεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον καὶ ἐπήκουσέ μου καὶ
ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐρρύσατό με.

Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ
τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυθῇ.

Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε καὶ ὁ Κύριος εἰσ-
ήκουσεν αὐτοῦ καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐ-
τοῦ ἔσωσεν αὐτόν.

Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλω τῶν φο-
βουμένων αὐτόν καὶ ῥύσεται αὐτούς.

Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος·
μακάριος ἀνὴρ, ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτόν.

Φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ·
ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις ὑατόν.

Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπέινασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ.

Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου· φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς.

Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζώην, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς;

Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν.

Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.

Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακὰ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἔρρύσατο αὐτούς.

Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει.

Πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτούς ὁ Κύριος.

Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὀστᾶ αὐτῶν, ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται.

Θάνατος ἀμαρτωλῶν πονηρὸς καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσι.

Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν.

Τοῦ ψαλμοῦ ψαλλομένου ὁ λαὸς ἀσπάζεται τὸ Εὐαγγέ-
λιον καὶ λαμβάνει τὸ ἀντίδωρον, λέγων τῷ ἱερεῖ·

Μνησθεῖη Κύριος πάσης θυσίας σου καὶ τὸ
ὄλοκαύτωμά σου πιανάτω.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἀντεύχεται·

Δώη σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου καὶ
πᾶσαν τὴν βουλήν σου πληρώσαι.

**I. Μετὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ ψαλμοῦ προσκυνεῖ τρίς κατὰ
ἀνατολάς, λέγων·**

Κύριε Ἰησοῦ Θεέ, ἐλέησόν με.

Καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ παστοφόριον.

427